

Puntarski fuoj

Beseda na početku

Druagi naši Puntari, eko, opeda smo svami zis našim fojen. Nismo se videli dvua godišća. Zadnji fuoj, devetnajsti, prišal je vanka na Ivanju, dvua mijara i devetnajstoga leta. Počeli smo pronteivat novi fuoj, ma je onda prišla ova pošast, nesreća, malatija – kovid, korona, pitaj Boga kako su ju sve karstili. I sve nan je ideje i pluani pomešala. Inšempjala nas je, skombusulala i sve će smo misleli udelat blokala. A baš škoda aš smo misleli za Ivanju 2020 leta udelat jenu lijepu feštu od foja. Moral je tuo bit dvajseti.bruoj i petnajst godišć da ga delamo. Sve nam je šlo vn-uopak. Nismo se mogli pokupjat, jedan drugomu ruku dat, da se ne infetuamo maškare nosit. Fuoj se na uof muod ni mogal prontat. Onda smo mislili da će tuo pasat, ma drugo leto, dvua mijara i dvajset i parve bilo je još huje, pa fuoj opeda nismo udelali.

Nanke ovoga nismo mogli na miru, kako Buoh zapovijeda prontat a ni sada štuorija zis koronu ni finila. Neš ovako niki ni mogal ni sanjat, ma će reć, vas svijet je šal na mufu. Zadnja dvua leta teremoti, korona pa još i gvijera vaf Ukrajine. Pari se kako da su naši stuari imeli pravo kada su govorili: „Mile, non piu mile“.

Ma život mora hodit napreda uz ufanje da će bit boje, pa smo i mi, uz dosta probljemi udelali i ouf fuoj. Bila bi škoda da se fuoj zatara ma i mi moramo parvo svega provat naše Zavičajno društvo „Puntari“ pomladit. Nekih od nas ki smo prija sedavnajst godišć udelali Društvo i počeli zis fojem više ni. Neki su se štuvali, neki zavol lijet ol malatije više ne moreju delat kako prija. Prez novih mluadih, pametnih i vrijednih judi ki voje Puntu više nećemo moć rivat napreda kako do sada. Zavol toga smo stavili novoga prešidijenta i vaf odbor dvua nova člana. Isto je i zis fojen. Dosta je posla okolo njega. Vajua se domislet će pisat, pa onda tuo i napisat, puno njih pitat za bit atiento da se ne napiše neš fajeno, fotografat čuda toga, zvat judi i rivat ih da neš napišu a takovih je zis vremenuon sveto maje. Kada se sve napiše onda tuo vajua stavit na kompjuter, pajinu po pajinu, kombinat fotografije zis onin će piše, sve još po ki znu put kontrolat pa poslat da se vaf štamparije udela fuoj.

Kada se voji Puntu i sve ono će su nan naši stuari pustili niš ni teško. Naše je samo ne cedit i delat koliko moremo da se naše užuance, naš zaik i selo ne zataru. A tuo moremo samo ako svi skupa, a malo smo selo i malo nas je, stavimo gluave na kup i svaki od nas udela i pomore koliko more i znua.

Uredništvo

IVANJA 2019.

Reku da ono će je vavek isto, će se je već puno puti dogodilo, će se ponuavja od leta do leta, da šloveka štufua. Forši da, štufual biš se i kada biš svaki duan za obed imijel škuampi ol pečenoga juanca, ma ima stvuari kih se šlovek nikada nijeće štufat.

Tako je tuo i snami Puntari. Pasale su već silne leta ma Ivanja, ne da nas je štufala nego ju vavek čekamo zis vesijejen. Kuntijento se prontujemo za ju dočekat kako Buoh zapivijeda i niš nam ni teško za udelat kako bi Ivanja pasala će boje.

Svaki Puntar samo ko more pride na Ivanju. Oni ki su dalgo, rasuti po svijetu ol su zavol malatije viježeni za kuću i pusteju, ne moreju prit ma pitaju će se prontuje i kako je pasalo. Naš fuoj in pomore da i ko nisu mogli prit moreju prešet i na fotografijah vit će se je sve na Ivanje dogajualo pa in je na uof muod almenomalo lagje.

Svijetoga Ivana, se vaf Punte, uz Svijetoga Andreju štuje od vavek. Niki ni blizu ne more jušto reć od kada. Oni su naši parvi i drugi proteturi. Gijedaju nas ozguor zis neba već na mijuari

godišć. Kuntijenti su ko grijemo dakuordo, ko delamo dobro, pametno i pošteno ma siguro su jidni i žalosni kada vide da delamo bedastoće, ko se kuaramo, taročemo i ko ne delamo sve će okuri za selo i svoju fameju.

Na žalost vaf Punte je sve to manje judi.

Ni se ni za čudit aš teško je vaf Punte živet, koliko god mi nju vojili. Ni skule, ni ošpidala, ni novoga posla. Mluadi teško ustaju. Kako ćeš dete od sedam godišć pustit da suamo grije na skulu vaf Nerezine ol Lošinj. Za svaku monuadu maraš udelat više od šezdesijet kilometri za puoč po provištju, po benzinu, po medicinu, lekaru, notaju, po svakakove kuarte, potvrde, dozvole, rješenja. Po zime ne moreš nanke fuoj vaf Punte kupit, pošta arivuje jedanput ol dvua puta na šetemuanu.

Ma bilo kako bilo Punta još živi. Ufamo se i delamo koliko moremo da bude boje, da živijenje bude lagje i da se puntarska ognjišća ne zataru.

Zavol svega ovoga će smo

gore napisali još smo kuntenteji kada za Ivanju Punta oživi, kada vaf selu bude veli movimijent, kada pridu ne samo Puntari nego i čuda judi ki Puntu voje.

Naše je da udelamo ono će moremo i da se naše selo, naš zajik i naše užuance ne zataru a „Puntarski fuoj“ je jedan muod da se to udela, da se za Puntu čuje i znua. Ivanja je duan kada se svi pokupimo, vidimo, kada moremo zahvalit Svijetomu Ivanu da smo živi, zdravi, da još hodimo po ovuom svijetu. I kako su nas naši stuari naučili da vajua tijendit i držat stuare užuance, tako i mi moramo naših mluajih naučit i uputit da rivaju napreda, aš svijet na mlajim ustaje.

Organizat feštu za Ivanju ni lahko, malo nas je, vavek fali šoldi, ma pomore svaki ki koliko more i znua. Na ovom mestu vajua svim zahvalit će

su za jubaf Punte udelali i ovo leto, aš samo tako, svi skupa moremo neš udelat za selo i na spomen naših stuarih.

BRIŠKULA I TREŠETE

Kako i svako leto, nedeju prije Ivanje, vaf Punte se igrala briškula i trešete. Ovoga puta to je bilo na šesnajst pomajića. Već rano v jutro pokupilo se čuda judi a igralo je sedan puari. Prišli su igrat i zis Nerezin i Lošinja. Vrijeme je bilo lijepo, sunce je kako i vavek vaf ovuon šta-

junu dobro parilo pa je i pocenu u Tine i Slavena bilo teplo.

Igrat na kuarte, briškulu i trešete, je stuaru užuanca. Naši su oci, noni i bižinoni jedva čekali nedeju, da počinu, za puoć na misu i pokle vaf oštariju i do noći igrat, a tuo in je bil jedini divertimijent. Kuarte triještine bile su u oštara, stuoli tuondi, adati za igrat u četire a kadagot i u šijest. Na stolu žmuji, botije i bocuni čarnoga vina i ki bićerin za onoga ki je pil rakiju. Bili bi se poseli, svaki na svoje stuaru mesto. Za počet pomešali bi karte, podelili ih, pogijedali če je briškula i pošneli igrat. Jedan drugon bi motizali, atijento da drugi ne vide če imaju a vaf isto vrijeme gijedali če drugi motizaju. Za karik usta otvarali, za aša usnice stiskali za tricu de oćo delali za kraja obarve a za konja rame dvizali, za fuanata se zis zajikon obliževali. Punt i svoji i tuji brojili i jedva čekali da pasaju šezdijeset punti. Na kuartu punti pisali i oni ki bi parvi do četiri arivali z guštom bi

žmuj vina popili a oni ki bi zgubili bi kuntreštali ki je i če falil, ki je kasno mot udelal, ki je punti krivo brojil i ki ni zapametil če je od kuart šlo vanka. Dvua su se kuntijento smijeli a drugi dvua jidni, nervuoži, jedan drugoga krivili, a kadagot i beštimali.

Pokle briškule bi kuarte za trešetu podelili a onda je vajalo malčat, stuat cito, igrat prez moti. Na parvu ruku akužat za tri punti, uon ki ima tri aša, trice ol duje i reć kua fali, od baštoni, špade, dinari ol kope. Još je kuntenteji bil uon ki bi akužual i šubito na početku dobil tri punti za napolu kope, dinari, špade ol baštoni. A če ćeš boje nego akužat četire aši trice ol duje za četiri punti. Pokle akuži batit, iskat od kumpanja da ti hiti ono če ti fali, strišat, udelat svoje kuarte fruanke pa prit svojien kumpanju na njegov žuog ki kapiš da ima po kuartah kih hita od manje na veće. Svega se dogodi igrajuć ma najveće je vesijeje kada ki udela kapot, ko dobije svih jedanaest punti. I tako igrajuć trešetu pomalo pokupjat punti do četardesijetjedan, zvat se vanka ako ne onda igrat do pedesijetjedan.

Ovako se vaf Punte ma i na svuon našen škoju od vavek igralo.

Tako je i danas, a tako je bilo i na ovu Ivanju. Napol jigre svi su obedvali i popolne finili. Na kraju ovo su leto parvi

bili Berto Kučić i Milan Topić. Drugi, ki su vaf finalu zgubili bili su Jure Jukić i Marinko Marić, a treći su bili Bernard Buljeta i Toni Jovanov.

Ovo je bil dvanajsti put da se za Ivanju igrual turnir briškule i trešete. Prija toga, dvuamijara i sijedmoga leta igralo se u šijest, Puntari kuntra Nerezinci a dobili su Puntari – Nardo Marušić, Bruno Kučić i FeručoBrusić.

Za onih ki su zaboravili i više se ne spominjaju ki je dobil na kuarte ovih dvanajst pasuanih godišć udelali smo tabelu pa morete suami vit ki je bil najboji kada se gijeda sva ova leta.

2007. godina - igralo se u šest,

pobjednici su bili :

Bruno Kučić, Feručo Brusić i Leo Marušić

2008. godina - 7 parova

1. Berto Kučić – Milan Topić
2. Čedo Lukin – Tomislav Živković
3. Ivan Lovrić – Bruno Kučić

2018. godina - 8 parova

1. Jure Jukić – Marinko Marić
2. Nardo Marušić – Darin Lekić
3. Bernard Buljeta – Toni Jovanov

2019. godina - 7 parova

1. Berto Kučić – Milan Topić
2. Jure Jukić – Marinko Marić
3. Bernard Buljeta – Toni Jovanov

2009. godina - 8 parova

1. Čedo Lukin – Tomislav Živković
2. Milan Topić – Tino Sokolić
3. Željko Magazin – Božo Biondić

2010. godina - 9 parova

1. Čedo Lukin – Tomislav Živković

2011. godina - 9 parova

1. Bernard Buljeta – Roberto Cavedoni
2. Ivan Koletić – Ivan Žeželj
3. Čedo Lukin – Tomislav Živković

2012. godina - 7 parova

1. FeručoBrusić – Tino Sokolić
2. Neven Perić – Klaudio Matulina
3. Berto Kučić – Milan Topić

2013. godina - 12 parova

1. Feručo Brusić – Darin Lekić
2. Ivan Lovrić – Nardo Marušić
3. Mario Maljić – Stanko Sabolić

2014. godina - 10 parova

1. Berto Kučić – Milan Topić
2. Ivan Lovrić – Nardo Marušić
3. Čedo Lukin – Tomislav Živković

2015. godina - 12 parova

1. Dragomir Fatuta – Aleksandar Radić
2. Željko Magazin – Stanko Sabolić
3. Nardo Marušić – Darin Lekić

2016. godina - 10 parova

1. Nardo Marušić – Darin Lekić
2. Čedo Lukin – Tomislav Živković
3. Berto Kučić – Milan Topić

2017. godina - 15 parova

1. Bernard Buljeta – Toni Jovanov
2. Berto Kučić – Milan Topić
3. Igor Sokolić – Željko Magazin

KOLEDA

Prez kolede ne bi Ivanja bila kao Buoh zapovijeda. Koleda je užuanca od vavek, kua se udela duan prije Ivanje, na vijiliju Ivanja. Prija čuda godišć, kada je još bilo dosta judi po stuaneh palila se i na Parhuavcu, Murtovníku, Mikložanu, Matualde a sprijed crijekve se užala udelat i muala koleda za dijec, neka se i oni divijertiju. Z vremenom je ustala samo jedna koleda, vaf selu i najveć se delala na Varošu aš se od onde oganj lijepo more vit do Nerezin, Svijetoga Jakova, Mualog i Velog Sela. A koleda na vijiliju Ivanje svim poručuje – zutra je Ivanja, duan našega Svijetoga Ivanja, ki nas skupa zis Svijetin Andrejon gijeda z neba, čuva nas i pomore nuan kada nan ni lahko, kada smo na mukah, kada pride neka dižgracija. Plamik kolede zove i poručuje – „Prite zutra vaf Puntu, Ivanja je, vuajua se zahvalit Svijeton Ivanu za sve če nan je pomogal a onda se razveselet, zakantat i zatuancat“.

Ne udelat koledu bil bi veli grijeh aš užuanca su ono če vajua tijendit i daržat do njih, čuvat ih da se ne zataru aš ko se zataru naše užance zatart

ćemo se i mi i spomen na naših stuarih. Zavol toga smo i ovo leto prontali veli kup pruašća na Rikardove ograjice, za će mu moramo reć hvala. Pruašće za koledu su prontali Đanino, Zdravko, Saša, Igor, pomogal je i Karlo zis buldožderom, sve okolo očistil od ostruge i drake i sve pohital na kup.

Vavek je za Ivanju teplo i suho pa vajua bit atiento da se će okolo ne bi vaŕgalo. Za bit siguri da se kua diŕgracija nebi dogodila vavek se zove vatrogasce pa oni pridu zis kamionon, terijen okolo kolede namoće i ustanu snami do kasno večer kada se koledu zguasi. Naši mlaji Puntari su nas više puti pitali kako tuo da danas svi mirakulaju da će se vaŕgat bošak okolo kolede i kako se to prije nikada, će

udelal maeštralin.

Koleda se je vaŕgala na devet večer kada se je zaškurilo. Vaŕgal ju je Đanino i oganj je malo po malo bil sve veći a onda je za dvije, tri minute zaplansalo do neba. Iskre su letele visoko i kako za dišpet, udelal je friški burin pa su iskre letele i padale put parvih kuć. Ma sve je pasalo dobro aš kada se sve dobro prontua ni struaha da će se će vaŕgat.

Okolo kolede se pokupilo dosta judi. Veli plamik po noće je neš će se malo kada vidi pa ga i turisti kuntijento gijedaju. Kada je oganj pual svi ki su bili na kolede pomalo su se pokupili, ki doma, ki vaf oštariju, kuntijenti da se naša stuara užuanca ni zatarla.

se pameti, ni dogodilo a ni bilo vatrogasci, hidranti, manige za vodu a dobro se zna da vode ni bilo nanke za pit a komo za gasit oganj. Odgovorit na to je lahko aš ni bilo će bi se moglo vaŕgat aš je svaki i najmanji bukun zemje bil skopan, sve su ograjice bile pot pašu, čiste, kopual se je i magriž samo da bude više trave za ovce. Bošak se je vas sekal, ni bilo na tlohu ni suhora aš se doma nosil za goret na ognjišću. Svi su klanci, puti, staze bile čiste, tendile su se gromače a ki ni imijel dosta kampanje po klancijeh je puasal koze. Zavol toga da si i utijel će vaŕgat nisi ni mogal. Danas je sve drugačije, deboto sve je zapušćeno, zarašćeno pa vajua bit sila atijento da oganj ne uteče.

Ovo leto ni bilo veloga perikula od ognja aš je duan prija kolede, sebotu, na dvajsetdrugi pomajića dobro daŕžjilo, cijelu nuoć, do pijet uri vjutro. Već okolo sedan uri se je sve rasćaralo, ni bilo ni oblačića, vetar je skansual i udelala bonaca a populne je, kako Buh zapovijeda ovu štajun,

FEŠTA

Već rano vjutro na Ivanju, apena sunce pride vanka, vaf Punte pošne duan ki je drugačiji od svih drugih. Šubito zaruan more se vit veli movimijent. Okolo crijekve, butige i oštarije pošne se pronteat sve će okuri za feštu. A okuri čuda toga, vajua prontat za svih ki će prit za jest, za popit, za se di-

vijertit. Na guštijerne montat sve će okuri za muziku, sprijed popove kuće za peč mijeso i točit vino i biru. Za svih parnijest stoli, buanci, kadrijegle za se pos-est. Prontat stuol za prežentat novi „Puntarski fuoj“. Udelat će više mesta da se auti moreju parkejat i za zatvorit put da auti ne pasuju sprijed crijekve i da ne puače za procešijun i pokle za feštu.

Criekvu vajua očistit, dekorat zis ruožicami, svijetoga Ivana kalat i prontat za ga nosit. Zvacet od jelina se već zaruan v jutro mora pošnet

čuda ma in moremo svim od sarca zahvalit. Aš neki su za Ivanju okupuani vas duan zis delom i ne moreju feštejat nego delat. Svi oni ki delaju za svoje selo i da se naše užuance ne zataru delaju prez plu-aće i zis velu voju.

Kako i vavek pošne se zis misu predvečer na šijest i puol. Crijekva se napalni i prija mise pa neki ustanu i vane sprijed crijekve. Misil je naš pop Silvije Španjić. Po mise, po stuare užuance, procešijun po selu, zis svijetin Ivanom koga nose pun-

tarski muži. Na osan večer na guštijerne je pošnel program. Svih je na početku pozdravul Ljubo Galjanić, augurual svin ki na Ivanju imaju imendani rekal će će sve bit na napreda. Ona je govoril predsjednik Društva Željko Magazin i pokle njega gradonačelnica Grada M.Lošinja, naša Ana Kučić kua nan vavek zis lijepimi besedami zahvali za sve će delamo za Puntu i zaželi da tako bude i na napreda.

Kako i čuda godišć do sada i ovu su leto zis snami bili vrijedni članovi Folklornog društva „Studenac“ zis Nerezin. Njihov tanac, kanat i mijeh Darija svin nan stepli sarce i dušu, aš prez njih bi se sve tuo bilo zgubilo i zaboravilo, a vajua

prontevat da niki ne ustane lačan. Od oštarije, crijekve i na jugo klast kabeli i lampadine da se svi moreju takat na luče i da se večer vidi. Parnijest i prontat sve će okuri za lutriju. Veli posal ma ga svi zis guštom delaju, parvo svega, aš svaki znua će mu je posal i drugo, aš je Ivanja veli bluagdan i sve mora biti kako Buoh zapovijeda.

Ne moremo na ovuon mestu spomenut svih ki pomoreju i delaju za prontat Ivanju aš ih je

reć da „Studenac“ to dela već šezdesijet i šijest godišć. Da sve bude po rijegule podelile su se i medaje za briškulu i trešetu a onda je rečeno i nekoliko besijed od novoga „Puntorskoga fuoja“, već devetnajstoga broja. Parvi je prišal vanka 2004. leta na 27. muarča i od onda je pasalo već petnajst godišć. Za uof bruoj pisalo je devet od njih a kako smo nažalost ustali prez našega Branka Kučića morali smo nuać novoga grafičkog urednika.

Fredi je na guštijerne sviril, judi su kantali, tuancali i divijertili se do kasno po polnuoć. Da se ne zaboravi vajua spomenut i onih ki su nan pomogli da sve ovo organizuamo a tuo su najviše Grad Mali Lošinj i Turistička zajednica Grada Malog Lošinja ma i svi oni ki su nan neš hitili vaf naš košić.

I če reć pokle Ivanje? Pasala je i ova, kako i čuda, čuda njih do sada. Nuaše užuace nismo zatarli, mlajih pomalo učimo če moraju delat na napreda. Samo sreće, zdruavlja i vidimo se k letu na Ivanji.

Imeli smo velu sreću. Branko Domac lačil se je veloga posla i čuda nan pomogel. Hvala mu za njegovu velu voju i silne ure kije smo zgubili da bi fuoj prišal vanka na šezdesijet i četire pajine. Svi ki su oteli fuoj dobili su ga na našen stolu i hvala svin ki su vaf naš košić hitili koliko je ki mogal, da moremo fuoj udelat i drugo leto.

Kako i sako leto imeli smo i lutriju, više od 120 premiji, juanca, jelina i još svega i svačesa, pa su deboto svi bili kuntijenti.

JEDRIEJNA 2019.

Sve će se na ovuon svijetu kambijuje, pasuje, pride i ide, uru za uru, duan za noć, mesec za mesec, leta pasuju, već je i dvajsijeti šekul pasal ma vaf Punte neš ustaje za vavek. Naše selo i naš Svijeti Andreja, naša Jedriejna. I tako kada nam pride trejsijeti novijembar selo se na jedan lijepi muod kambjuje. Judi su veseleji, zaboravi se na gardo. Vrijeme je tuo kada vaf vere i zis ufanjen puntari zahvuale za sve će in je duobroga i lijepoga udelal naš protetur. Bilo je to tako i za ovu Jedriejnu.

Jedino ni bilo gardo vrijeme, zima, daž ol bura kako je na Jedriejnu užalo bit. Za ovu štajun bilo je deboto maša teplo, ni puhalo ni dažilo.

Prišli su svi oni kin je Punta, naše užuance, vera i Svijeti Andreja na sarcu, Puntari zis sela, Puntari ki žive vaf Punte ma i Nerezinci i Lošinjani.

Misa je bila na pijet uri, crijevka lijepa kako i vavek, a ovo leto još i nuovi buanci. Uz našega župnika Silvija na oltaru je bil i misil don Anton Budinić ki nan je prišal zis Cresa. Lijepo je govoril, uputil nas je da i mi moremo bit ribari duš kako je bil i svijeti Andreja.

Pokle mise svi su šli na skulu kade je Mjesni odbor organizual malu feštu. Bilo je za jest i popit, počakulali smo i veseleli

se uz armoniku ku je sviril Fredi. Pokle, oni ki su mlaju i više od mota za feštejat, pokupili su se vaf oštarije od Tine i Slavena i ustali još dosta pokle polnuoč.

I tako pasala nan je još jena Jedriejna, niki ne znua koliko ih je do sada bilo a niki ne znua koliko će ih bit još, ma bit će ih siguro još čuda, dokle je Punte i duobrih judi.

Če na tuo reć, niš drugo nego onu našu: „Samo zdruavja i vidimo se k'letu“.

IVANJA 2020.

Čudna je i pomalo neobična ovogodišnja Ivanja. Drukčija od svih dosadašnjih a obilježava se već stoljećima. Spomen na našeg suzaštitnika Sv.Ivana mađu Puntarima, pa tako i među nama danas nikada nije usahnuo ni izbljedio. To poštovanje i zahvala za sve što je za nas, u dobru i zlu, učinio naš svetac, kao da je ugrađeno u naš genetski kod. On će zasigurno bit naslijeđen i u generacijama koje dolaze i neće se nikada zatrti. Ali uza sve što baštinimo već stoljećima, ove godine mješali su se osjećaji. Nije ovo bila Ivanja u kojoj su naša srca i duše bile do kraja ispunjene radošću. Valjda nikada u povijesti u našoj župnoj crkvi nismo mogli sjediti u klu-pama jedan do drugoga, jedan drugom pružiti mir. Čestitajući Ivanju, nismo se smjeli ljudski i toplo zagrliti, poljubiti, pružiti ruku prijateljstva i pomirbe, čestitati onima koji imaju na Ivanju imendan. Zadesila nas je neka pomalo neobjašnjiva pošast, bolest, virus, neka nesreća koju su nazvali Coronom, Kovidom ili tko zna još kako. Susretali smo se pomalo zbunjeni

gledajući se s „socijalne distance“. Umjesto iskrenog zagrljaja i rukovanja razmišljali smo kolika je ta distanca, metar, dva, da li da ju ignoriramo ili ne. Neki su zaključili da spadaju u rizičnu skupinu pa na Ivanju nisu ni došli. Neki su se pridržavali preporuka, a bilo je i onih koji su smatrali da njima Corona ništa ne može. Bilo kako bilo okupilo se mnogo manje ljudi nego ranijih godina.

Uza sve ove nedaće učinili smo ono što je u ovim okolnostima bilo moguće ili dozvoljeno. Za ufati se da se ovakva situacija više neće ponoviti i da ćemo slijedeću Ivanju slaviti u ljepšem i opuštenijem ugođaju.

Bez obzira na okolnosti, odlučili smo da održimo našu koledu. Gotovo je nemoguće zamisliti da se ona uoči Ivanje – „na vijilliju Ivanje“ ne održi. Koleda je prastari običaj koji se održava od kada su prvi Puntari naselili ovaj kraj, ona na praiskonski i simboličan način obilježava zadovoljstvo što su iza nas zima, hladnoća, neimaština te radost dolaska ljeta, topline, plodova zemlje, ljepšeg i ugodnijeg življenja. Ujedno je ona poziv svima koji njen plamen vide (a vidi se iz Nerezina, Svetog Jakova, Malog i Velog Lošinja, čak i s Raba) da sutradan dođu u Puntu i uveličaju naš blagdan.

Koledu su na istom mjestu kao i prošle godine pripremili naši vrijedni članovi društva, skupivši i složivši suho granje i drva na poveliku hrpu nalik omanjoj piramidi. Uvečer, oko 21,30 koleda je za-

Krstitelja ipak je Punta Križa osvanula u blagdanskome ugođaju. U našoj oštariji susretali su se mještani, oni koji su iz drugih mjesta prispjeli u selo kao i pokojni turist. Nije bilo kao prethodnih godina ali ipak okupili smo se zahvalili Svetom Ivanu, u procesiji njegov kip pronijeli selom. Sve okupljene počastili kolačima i pićem, popričali, jedan drugom poželjeli sreću i zdravlje i krenuli na počinak s željom da se sljedeće Ivanje okupimo u normalnijem ozračju i opuštenijem ugođaju.

paljena. Imali smo sreće da je puhao samo lagani povjetarac pa je tim umanjena opasnost od širenja vatre na okoliš koji je ove godine bio izuzetno suh. Suknuo je plamen, visok, veličanstven. Vatra je obasjala sve uokolo, noć pretvorila u dan. Plamteće iskre letjele su visoko u nebo te poput krijesnica lagano padale natrag na tlo. Nažalost, ove se godine na koledi okupilo mnogo manje ljudi. Izostali su mnogi Puntari, žitelji okolnih mjesta kao i turisti. Uza sve nedaće, tradicija se održala, nastavila, nije nestala i to je u konačnici najbitnije.

Oni koji su nazočili koledi „pročišćeni“ vatrom i dimom, mogli su se, nakon što je koleda utihnula, s mirom u duši uputiti do naše oštarije i potom zadovoljni svojim domovima na počinak, jer sutra je Ivanja, naš blagdan.

Na Ivanju, 24. lipnja 2020. —„na dvajset i četire pomajića“, na dan našeg suzaštitnika svetog Ivana

KRŠTENJE NA IVANJU

Ove se godine na Ivanji zbio i jedan predivan događaj. Kršteno je dijete, Mauro, sin Matee Buljat Knežević i Danijela Knežević. Krasan je to čin, krstiti dijete koje svoje korjene i pretke ima u Puntari Križi. Neizmerno je bilo veselje i sreća roditelja, uže i šire rodbine, prijatelja i svih Puntara, ali zasigurno je najponosniji bio naš barba Ive Lovrić koji je u svojoj 94. godini doživio krštenje svog praunuka Maura u selu njegovog djetinjstva kojeg neizmerno voli.

JEDRIEJNA 2020.

Naš veli bluagdan, duan kada feštejamo našega protetura, svijetoga Andreju ovo je leto bil drugačiji na neki čudan muod, kako nikada do sada. Samo je vrijeme bilo kako i za svaku Jedriejnu do sada, hludno, bura. Ta čudna malatija, korona su ju karstili, infetala je cijeli svijet a do sada još niki sigure ne more reć da je zmislel medicinu kua more judi zlečit.

Za ju ne dobit rekli su nan da se će maje pokupjamo, da nikome ne davamo ruku, da stojimo luargo jedan od drugoga, da maramo ruke indrijomuan zis alkolom dežinfetevat i da na obrazu nosimo maškare kije pokrivaju usta i nuos. Da je to nuormalno siguro ni, ma će se more, je kako je i vajua habat će nam govore.

I tako, zamaškaruani kako da je pust dočekali smo Jedriejnu. Misa je bila na pijet uri popuolne kada je već škuro. Vaf crijekvu je moglo puoć samo dvajsetipijet judi a ni ih prišlo nanke dvajset. Bilo je žalosno vit pruaznu crijekvu ma oni ki su prišli zahvalili su se Svijeton Andreju na najlefči muod i rekli mu hvala za sve će je za nas udelal pasano leto.

Misil je na župnik Silvije a zis njin je na oltaru bil Andrija Živković ki će barzo za pijet, šijest meseci bit mluadi pop. Trefilo se da se je duan prija vaf Nerezinah „oženil za crijekvu“, postual je đakon a duan pokle prišal vaf Puntu na Jedriejnu, na njegov imendan i daržual parvu propovjed. Lijepo nan je govoril ki

je i će je bil svijeti Andreja i rekal nan da i mi, va ova teška vremenua budemo duobri judi ki pomoru jedan drugome.

Pokle mise ni bilo fešte aš se je i oštarija zavol korone zatvorila. Nismo se pokupili ni na skule kako smo užali pasanih godišć. Če se more, samo zdruavlja i sreće da ova dežgracija od korone će barže pasua i da nas pusti da živimo kako Buh zapovijeda i da za drugu Jedriejnu, živi i zdravi budemo opeda svi skupa.

IVANJA 2021.

KOLEDA

Koleda se po tradiciji uvijek organizira „na vijiliju Ivanje“ odnosno 23.lipnja, dan prije Ivanje. Održana je uvečer u 21 sat. Za divno čudo bila je bonaca. Usprkos epidemiološkim mjerama okupio se zadovoljavajući broj Puntara i naših gostiju. Koleda je pripremljena dan ranije od granja koje su ostale kada smo čistili put od sela do uvale UI, koje je prebačeno kamionom do sela, na parcelu Rikarda Badurine, gdje koledu palimo nekoliko zadnjih godina.

Vatrogasci su kao i uvijek pristigli ranije jer u ovo doba godine nije dozvoljeno paliti vatru na otvorenom prostoru. Dobro su namočili sav okoliš jer je i ove godine, kao i uvijek ljeti vladala velika suša.

Kad je koleda zapaljena vinuo se plamen visoko u nebo, pravilan, ravan, jer nije bilo ni daška vjetra što se gotovo nikada ne dešava. Uvijek smo imali problema s vjetrom, obično večernjim burinom a više puta i s jakim burom. Veličanstveni plamen učas je obasjao sav okoliš i ozario lica pristiglih.

Tisuće krijesnica obasjale su nebo i lagano, u tišini padale na tlo stvarajući dojam prekrasnog vatrometa, prirodnog, ekološkog bez zvučne tutnjave.

Usprkos svim nedaćama koje nam je donijela epidemija koronavirusa uspjeli smo sačuvati i održati tisućljetnu tradiciju, ognjem, vatrom i plamenom rastjerati sve prošlogodišnje nedaće i osvijetliti put u budućnost s nadom da će biti ljepša, lagodnija i bogatija. Svi prisutni zadovoljni i sretni da se običaj održao potom su se uputili u našu gostionicu kod Tine i Slavena družeći se do kasnih noćnih sati, uvjereni da su zadovoljni bili i naši stari Puntati koji su spokoj našli na našem cimituoriju kao i oni brojni pokopani na grobljima diljem svijeta, jer naši običaji i tradicija opstaju i idu dalje.

F E Š T A

Na Ivanju 24.6.kao i obično bilo je jako toplo s temperaturama preko 30 stupnjeva te već mjesec dana bez kiše ali to je uvijek tako u ovo doba godine. Uostalom, naši su stari uvijek govorili da je „najtepleje od Ivanje do Petrove“.

Tijekom jutra naši su članovi odradili posljednje pripreme kako bi, iako skromno, obilježili i proslavili i ovu Ivanju.

U 18 sati održana je Sveta misa u čast našeg suzaštitnika Svetog Ivana – Krstitelja te tradicionalna procesija selom, a potom je u 19,30 u prostoru škole održana Izborna skupština Društva.

U 21 sat, poštujući epidemiološke mjere okupili smo se ispred crkve te na „guštijerne“ počastili jelom i pićem te zabavili uz harmoniku Fredija do 23 sata a potom još kratko u gostioni. Na ovoj proslavi Ivanje okupio se daleko manji broj posjetitelja nego ranijih, nazovimo ih normalnih godina, ali je ipak dostojno obilježena u skladu s epidemiološkim mjerama.

JEDRIEJNA 2021.

Ovogodišnja je Jedriejna, dan nebeskog zaštitnika Punte Križa, osvanula sunčanim jutrom. Rijetke su ovako lijepe vremenske prilike u ovo doba godine.

Svečana misa održala se u 17 sati, neposredno prije nego se počelo smračivati. Misu je predvodio župnik Silvije Španjić te vjernike upoznao sa životnim putem i djelima svetog Andrije, kojeg se počesto naziva Pr-

vopozvanim, jer se prvi odazvao Isusovom pozivu i širio vjeru a na kraju skončao mučeničkom smrću.

U našoj su se župnoj crkvi, unatoč pandemiji koronavirusom, okupili vjernici iz Punte Križa, Nerezina i M.Lošinja a nakon toga većina se uputila do terase gostionice gdje je Mjesni odbor počastio sve prisutne vrlo ukus-

nom palentom i domaćim sirom.

Neugasiva je naša Jedriejna, pa smo se i ove godine dostojanstveno odužili našem „Svijetom Andreju“ s nadom da ćemo slijedeću biti u normalnim uvjetima i proslaviti ju bez epidemioloških mjera.

ŠIJUN NA DRAGE

Pasano godišće je zis vremenon bilo svega i svačesa. Jenuara je maša dažjilo, februar je bil tepal mesto da je zima, da bude leda i da pade malo snijega a onda je od 23. do 26. udelal fortunual bure i sve posolil. Od 11. februara do 13. muarča ni dažjilo a onda je palo deboto pedesijet litri po metru kvadruatom. Pokle toga maša teplo za ovu štajun i vela suša a onda na sred leta veli daž, 27. i 28. sarpnja palo je 140 l/m² a na 2. agušta još dvajsetak litri. Mesec agušt a sve je plavalo. Pokle toga teplo i prez dažja do 23. i 25. šetijembra kada je dobro namočilo. Cijeli otubar tepal kako da je leto i prez dežja a deboto svako jutro vela rosa.

Ludo vrijeme, najteže za onih ki po Punte tijende masline, tarsje, črešnje, magriž, verduru. Kuntra vremena se ne more, vajua ga zijet kako je a neki su rekli: "Ludo vrijeme kako i ludi judi".

Ma sve ovo će smo do sada od vremena rekli i napisali ni bilo niš kako će je bil šijun ki je na 28. sarpnja latil Velu i Mualu Dragu. Sreća da ni niki gluavu zgubil aš je na sred turističke sezone šijun pasual od muora, mej kuće i prijeko puta ki grije do autokampa "Baldarin". Ku fuorcju šijun, kako mi rečemo za pijavicu ima, ne more se zis besedami ni blizu špjegat ma se na fotografije more almeno malo vit će je silni vetar udelal.

NOVI ŠUMSKI PUT DO SVETOG ANTONA NA PARHAVCU

Krajem 2019.godine djelatnici Šumarije izgradili su novi šumski put. Ova nova lokalna prometnica omogućila je da se za kretanje terenskih vozila otvori područje od pastirskog stana Murtovnik do pastirskog stana Parhavac, odnosno preciznije od prometnice Osor – Punta Križa do Murtovnika pa preko livada Novine i Sovinj do Parhavca te ponovno s priključkom na prometnicu Osor – Punta Križa na predjelu Prah. Prometnica je primarno izgrađena da bi se na tom šumskom području, izuzetno bogatom kvalitetnom šumom crnike omogućila eksploatacija drva, odnosno sječa ogrijevnog drva crnike i olakšalo dopremu posječenog drva iz šume do ceste koja povezuje Puntu Križa i Osor.

Put je dobro trasiran, vrlo dobro uređen i izgrađen u dovoljnoj širini za prolazak vozilima te će osim za potrebe siječe i prijevoza drva imati višestruku korisnu namjenu. Vrlo je bitno da će se moći koristiti kao vatrogasni put u

slučaju da se na ovom, dosad nepristupačnom području dogodi požar. Također je na ovaj način stvorena nova biciklistička ili šetna staza.

Osim toga ovaj put prolazi pored lokaliteta na kojem se nalazi crkvice Svetog Antona – Opata koju smo pred par godina, u skladu sa svim zahtjevima struke temeljito obnovili. U budućnosti nam predstoji obnova gospodarsko – ladanjskog kompleksa koji se nalazi pored obnovljene crkvice a ovaj put prolazi samo stotinjak metara od tog zdanja. Stoga smo dogovorom sa Šumarijom i Gradom Mali Lošinj probili i osposobili i ovu kraću dionicu te će se na ovaj način uvelike olakšati pristup i doprema potrebitog alata i materijala nužnog za obnovu ovog značajnog povijesnog i kulturnog objekta.

BALE, BERBA GROŽĐA

Na Balama, lokalitetu pored Punte Križa u prvoj je polovini rujna 2019. godine bilo izuzetno živo. Vinogradom su odzvanjali glasovi vrijednih berača grožđa, kašete su se ubrzano punile zrelim grozdovima, prenašale na traktor i potom ukrcavale na kamion. Berači su marljivo, svaki u svom redu, zdrave grozdove ubrzano ubacivali u kašete iako je već od ranog jutra sunce nemilice pržilo a oko brača letjele i zujale brojne ose. U tri dana ubrano je nešto više od deset tona crnog grožđa sorte sangot i syrah.

Bilo je izuzetno zadovoljstvo ubirati plodove koje je priroda podarila iako je godina bila vrlo zahtjevna. Klimatske prilike trsu baš i nisu išle na ruku. Tijekom godine od početka vegetacije pa do berbe izmjenjivale su se preobilne kiše pa velike suše, orkanske bure, posolica, napadi bolesti i najezde ptica i osa. Samo Marko Komadina, vlasnik vinograda, zna što je sve morao poduzeti, raditi i učiniti da spasi urod i još se svih ovih godina boriti sa jelenima i divljim svinjama da ne uđu u vinograd. Gladnoj divljači koja uporno traži hranu u više navrata nisu zapreke bile ni zidane gromače, žice, električni pastiri. Ali u konačnici kao i uvijek u životu, pobijedio je rad, struka, želja, upornost a ponajviše ljubav prema onome što se radi.

Stoga ni ne čudi da uspjeh nije izostao, što se ponajviše moglo razaznati po Markovom gotovo prikrivenom, samozatajnom osmjehu. On je od 2015. godine, kada je vinograd zasadio ponajbolje sh-

vatio da se samo radom i upornošću može doći do rezultata i da se ni tijekom ovogodišnje obilne berbe ne treba unaprijed veseliti jer nakon berbe još treba puno toga učiniti da vino bude kvalitetno,

Da čitatelja podsjetimo, vinograd Marka Komadine koji se prostire na 2,5 hektara, počeo se stvarati kupnjom zemljišta još 2008. godine, Slijedilo je šest dugih godina do sadnje jer je valjalo urediti teren probiti pristupni put, posjeći i raskrčiti gustu šikaru. Strojevima povaditi panjeve, odvesti posiječenu i iskopanu drvenu masu a potom preorati zemlju, poravnati ju. Trebalo je dovesti na parcelu vodu, suhozidom opasati zemljište, postaviti stupove, žicu i montirati sve uokolo električni pastir.

18. Puntarski fuoj

Konačno, 2015.godine zasađeno je 7.000 trsova, po 3.500 cijepova sansigota i syraha. O sadnji smo pisali u "Puntarskom foju" br.15 u lipnju 2015.godine želeći zabilježiti da je to prvi vinograd na području Punte Križa nakon pedesetak godina od kada su nestali vinogradi na Opatiji i Balama te onaj posljednji Ivana Kučića na Polačinama.

Marko je od preko 10 tona grožđa ove berbe dobio oko 5.500 litara vina koja flaširana u boce i tako kao jedini proizvođač vina na Cresu i Lošinj može na tržištu nuditi autohtono, na otoku proizvedeno vino.

Čeka ga još puno posla, na preostalim 2,5 hektara, ako uspije pribaviti potrebna financijska sredstva, posadio bi još 7.000 trsova bijelog grožđa sorte draganela, žlahtina i maraština. Kao nužnost nameće mu se dovođenje električne energije na parcel od preko 600 metara udaljene trafostanice na Smriječju koja bi se u 2020.godini trebala izgraditi. Da zaokruži proizvodni ciklus još planira na parceli izgraditi pogon za preradu grožđa i kušaonicu.

Znajući koliko je Marko uporan želimo mu da čim prije realizira svoj naum, da ga u poslu prati sreća i zdravlje te se nadamo da će njegov primjer potaći još pokojeg mladog poduzetnika da slijedi njegov primjer koristeći njegovo dosadašnje iskustvo.

ZELENA ČISTKA

Ovogodišnja je Jedrijejna, dan nebeskog zaštitnika Punte Križa, osvanula sunčanim jutrom. Rijetke su ovako lijepe vremenske prilike u ovo doba godine.

Svečana misa održala se u 17 sati, neposredno prije nego se počelo smračivati. Misu je predvodio župnik Silvije Španjić te vjernike upoznao sa životnim putem i djelima svetog Andrije, kojeg se počesto naziva Prvopozvanim, jer se prvi odazvao Isusovom pozivu i širio vjeru a na kraju skončao mučeničkom smrću.

U našoj su se župnoj crkvi, unatoč pandemiji koronavirusom, okupili vjernici iz Punte Križa, Nerezina i M.Lošinja a nakon toga većina se uputila do terase gostionice gdje je Mjesni odbor počastio sve prisutne vrlo ukusnom palentom i domaćim sirom.

Neugasiva je naša Jedrijejna, pa smo se i ove godine dostojanstveno odužili našem „Svijetom Andreju“ s nadom da ćemo slijedeću biti u normalnim uvjetima i proslaviti ju bez epidemioloških mjera.

IZBORNA SKUPŠTINA DRUŠTVA

Na dan Ivanje, 24.6.2021.godine u 19,30 sati, u prostorijama Osnovne područne škole u Puntima Križa, održana je Izborna skupština Zavičajnog društva „Puntari“.

Treba naglasiti da je Izborna skupština trebala biti održana još u svibnju 2020.godine ali to nije realizirano zbog epidemije koronavirusom a pomalo i zbog nesnalaženja vodstva Društva u takvim uvjetima. Za ovu Izbornu skupštinu pomalo smo strahovali da li će biti kvoruma ali se ipak okupio dostatan broj članova da bi odluke Skupštine bile pravovaljane.

Predsjednik Društva Željko Magazin i tajnica Ingrid Lekić podnijeli su Izvještaj

o radu za proteklo razdoblje, Izvještaj o stanju financija te Plan rada za narednu godinu. Sva su izvješća jednoglasno prihvaćena.

Slijedili su izbori za rukovodeća tijela Društva. Za novog predsjednika jednoglasno je izabran Nikola Badurina, za tajnicu Ingrid Lekić koja je i do sada obavljala ovu funkciju.

U Upravni odbor koji broj pet članova izabrani su dosadašnji članovi Darinka Magazin, Norina Gospić i Ljubo Galjanić te novo izabrani Mario Maljić i Damir Jurković.

Skupu se obratila gradonačelnica Grada Malog Lošinja, Ana Kučić, zaželjevši Društvu buduću uspješnu rad a potom se okupljenima novi predsjednik zahvalio na povjerenju i izložio svoju viziju budućeg rada Društva.

Uvjereno je da će naše Zavičajno društvo „Puntari“, potaknuto dodatnim entuzijazmom i energijom novog vodstva još snažnije promovirati vrijednosti Punte Križa, svi su se okupljeni uputili na druženje do centra sela, te se na „guštijerni“ počastilo hranom i pićem uz harmoniku Fredija.

KATASTAR NASELJA NA PODRUČJU PUNTE KRIŽA IZ 1821. GODINE

O katastru Punte Križa iz 1821. godine objavljena su do sada tri članka u našem glasilu „Puntarski fuoj“. Tako je u 10. broju pisano o značaju katastra u povijesnom smislu za područje Punte Križa, te o uspostavi granice između katastarskih općine Punte Križa i Nerezina.

U 11. broju tiskana je preslika katastarskog plana naselja Punte Križa i tablica u kojoj su navedene kuće za stanovanje i ostali objekti u samome mjestu, njihovi vlasnici, tadašnji broj katastarske čestice i sadašnji kućni broj.

U 18. broju tiskana je preslika katastarskog plana za naselja južnog i jugoistočnog dijela Punte Križa, i to: Dragu, Poguanu, Bokinić, te stočarske stanove: Gradac Lusare, Mikložuan, Sv. Domijuan i područje Lučice, u kojima su ucrtane tadašnje kuće i ostali građevinski objekti te tablica sa podacima o tadašnjem katastarskom broju čestice, namjeni objekta i njihovim vlasnicima (u tome članku potkrala se greška u naslovu, koji glasi „Katastar naselja na području Punte Križa iz 1921. godine“, umjesto iz „1821. godine“).

U ovom članku objavljujemo katastarski plan za naselja na sjeverozapadnom dijelu Punte Križa i to: Parhavac i Murtovník te pastirske stanove Matualdu, Riduju, Drakovac, Pekni, Ograde, Mestromelić i Peski.

Iz priložene tablice vidljivo je da je na tom području bilo 25 građevina, od čega 14 seljačkih kuća (kuće za junaka), 1 kuća za stanovanje, 4 štale, 4 ruševine i 2 crkvice (Sv. Antona Opata i Sv. Ivana Krstitelja).

Vlasnici navedenih građevina bila su: 3 stanovnika iz Cresa, 5 stanovnika iz Nerezina, 1 stanovnik iz Sv. Jakova i 1 stanovnik iz Malog Lošinja, te Sjemenište zadarske biskupije i zajednica (comune) Punta Križa.

Po zanimanju vlasnici su bili, : 3 posjednika (veleposjednika), 5 poljodjelaca, 1 seljanka i 1 svećenik.

„Casa colonica“ preveo samkao „seljačka kuća“, možda to nije pravi prijevod, jer bi on trebao biti „kmetška kuća“, što bi vremenu 19. stoljeća kada je nastao ovaj katastar odgovaralo „kući za najamne radnike“ili po našu „kuća za junaka“.

Parhavac

To bi odgovaralo svrsi te kuće, jer se u istu nastanjuju „junaci“ koji rade na posjedu posjednika odnosno veleposjednika.

Uspoređujući katastarske planove južnog odnosno jugoistočnog dijela Punte Križa i ovog sjeverozapadnog dijela primjećujemo veliku razliku u broju građevinskih objekata.

Najme, na južnom odnosno jugoistočnom dijelu u to vrijeme postojala su 42 građevinska objekta a na ovom sjeverozapadnom dijelu 25 iako je ovaj površinski veći.

Razlog su tome površinski znatno veći posjedi kod manjeg broju vlasnika.

Tako na ovom području 3 creska veleposjednika: Petris Nicolo pok. Lorenza vlasnik je svih seljačkih kuća na Parhavcu, Moise Benedetto i Zanchi Giusto vlasnici su seljačkih kuća na Murtovníku, a vlasnik seljačke kuće na Matualde je crkva odnosno Sjemenište Zadarske biskupije.

Na Parhuavcu u seljačkoj kući pod kat.br. 33obitava bravuar (upravitelj pastirskog stana)sa svojom obitelji i najamni radnici, a u kući pod kat.br.34 borave najamni radnici po našu „junaci“.

Seljačku kuću pod kata.br. 32 koristio je veleposjednik Petris Nicolo i njegova obitelj, povremene kada je dolazio u obilazak svog posjeda.

Kuće pod kat.br. 33 i 34 građene su u nizu, dok je kuća pod kat.br. 32 bila samostojeća.

Godine 1880. na Parhavcu je bilo 6 kuća građenih u dva niza koji čine oblik slova „L“.

Pojavljuju se novi vlasnici obitelji Lekić, Zorović i Karlić.

Tako da se tadašnja kuća pod kat.br.33 dijeli na dva dijela, u jednom dijelu ostaje bravuar creskog veleposjednika Mitisa (nasljednik obitelji Petris), a u drugom dijelu vlasnik je obitelj Karlić. Na postojeću kuća pod kat.br. 33 nadograđuje se kat.

Kuća pod kat.br. 34 nadograđuje se za jedan kat i prelazi u vlasništvo obitelji Lekić, a na istu se dograđuje još jedna kuća druge obitelji Lekić (Špaletićevi).

Kuća pod kat.br. 32 prelazi u vlasništvo obitelji Lekić (Pančovi), a na istu se dograđuje kuća obitelji Zorović (Frankulin).

Na Murtovníku seljačka kuća pod kat.br. 104 jedna je od najvećih kuća na tom dijelu Punte Križa. U toj kući obitavaju dva bravuara sa svojim obiteljima i najamni radnici, „junaci“.

U jednom dijelu kuće povremeno je boravio vlasnik Moise Benedetto prilikom obilaska svog posjeda.

Murtovnik

U seljačkoj kući pod kat.br. 105 obitavaju „junaci“ veleposjednika Zanchi Giusta iz Cresa u čijem je posjedu i velika štala pod kat.br. 106 (tzv. „špidalina“).

Godine 1880. na Murtovniku je bilo 6 kuća.

Naime kuća pod kat.br. 105 dijeli se na 3 dijela čiji vlasnici postaju obitelj Brako (Pušićevi) iz Nerezina i Muškardin (Rumbačić iz Beleja).

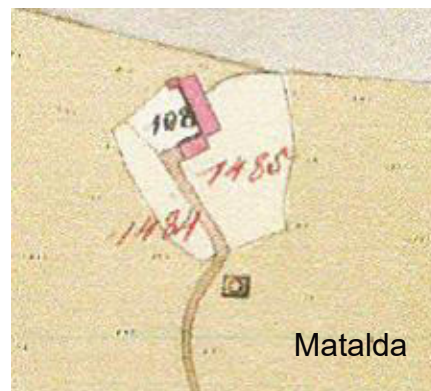
Murtovnik

Matalda

Na Matualdi u seljačkoj kući pod kat.br.108 obitava bravuar sa svojom obitelji i najamni radnici.

Matalda

Matalda

Na Drakovcu kuće pod kat.br. 100 čini jedna od ruševina –štala, a 101 i 102 čine sastavni dio sadašnjih zgrada 102/2 i 102/3 koje su rekonstruirane i sada zajedno sa zgradama 102/1 i 102/4 čine jedan niz.

Godine 1880. na Drakovcu su bile 4 kuće građene u jednom nizu u vlasništvu obitelji Brako - Šigović (Gaetanjevi).

Drakovac

Drakovac

U to vrijeme na Peskijeh, Ogradah, Pekni, uvala Riduja i Meštromelić postojala je po jedna seljačka kuća.

Prema popisu iz 1880. godine na Peskijeh je bilo 7 kuća, na Ogradah 3 kuće a na Riduje 2 kuće sve u vlasništvu obitelji iz Nerezina, dok su na Peskijeh u vlasništvu obitelji iz Svetog Jakova.

Pod kat.br. 37 registrirana je crkvice Sv. Anton Opata u vlasništvu Comune Puntacroce.

Crkvice je izgrađena krajem 15. stoljeća po narudžbi Bortula Bocchine pripadnika creske plemićke obitelji Antoniazzo de Bocchina koja je bila u to vrijeme vlasnik ovog stana. Crkvicu je 2013. godine obnovilo Zavičajno društvo „Puntari“ Punta Križa i danas je ponovo u funkciji. (vidi članak „Naše puntarske crijevke“ Puntarski fuoj br. 17).

Peski

Pored iste nalazi se gospodarsko-ladanjski objekt izgrađen 1495. godine registriran pod kat.br. 38 kao ruševina. Vlasnik istog je također bila creska plemićka obitelj Antoniazzo de Bocchina.

U katastru iz 1821. godine kao vlasnik registriran je Comune Puntacroccei danas je to ruševina za koju je Zavičajno društvo „Puntari“ Punta Križa pribavilo projektnu dokumentaciju za građevinsku sanaciju i rekonstrukciju.

Podkat.br. 107 registrirana je crkvice Sv. Ivana u vlasništvu creskog veleposjednika Moise Benedetta pok Francescha.

Namjena tog objekta upisana je kao „oratorio privato soto il titolo di S. Giovanni“ što znači privatno mjesto molitve, u ovom slučaju obitelji Moise iz Cresa.

Crkvice je izgrađena u kasno 14. stoljeću. U 20. stoljeću crkvice je ožbukana te joj je dodan zvonik na preslicu, a

Peski

Peski

danas je u prilično zapuštenom stanu.(vidi članak „Naše puntarske crijekvice“ Puntarski fuoj br. 17).

U ovom katastru iz 1821. godine ne spominju se pastirski stanovi Mali Mikložuan, Banat, Smriječje, Kalk i Garine, što znači da u to vrijeme na istima nitko nije boravio, ali 1880. godine na Smrečju su bile 3 kuće, na Malom Mikložanu 1, na Kalku 3 i na Banatu 1 kuća.

U današnje vrijeme na pastirskim stanovima Peski, Ograde i Riduji kuće su djelomično obnovljene i u vlasništvu su stranaca koji tu borave uglavnom u ljetnim mjesecima.

Na Parhavcu obnovljena je kuća pod kat.br. 32 sada pod brojem 35/3, a kuće pod kat.br. 33 i 34, a sada pod brojem 33/1, 33/2 i 34/2 koje su adaptirane stalno boravi njemačka obitelj Kromath Herbert i Karin.

Na Murtovcu osm dvije, sve ostale su kuće u ruševnom stanju, dok su kuće na Drakovcu sve u ruševnom stanju.

Kuća na Mataldi pod kat.br. 108 u potpunosti je obnovljena i djelomično nadograđena.

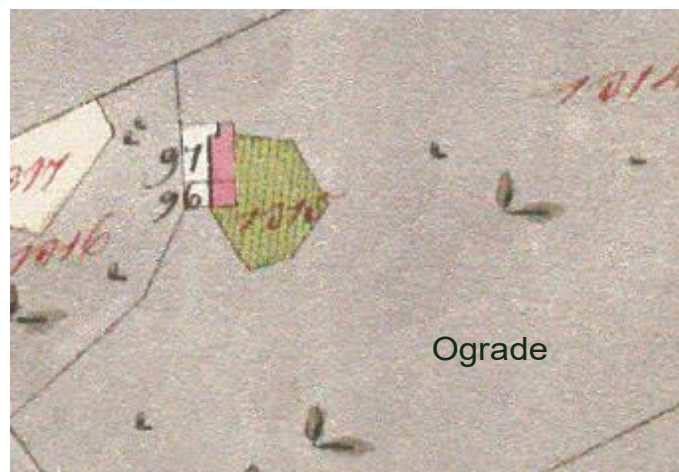
Rezimirajući sve napisano o katastru naselja na području Punte Križa iz 1821. godine vidimo da su tu postojale 36 kuća za stanovanje, 40 seljačkih kuća (kuća za junaka), 4 štale, 18 ruševina, 4 crkvice i župna crkva u mjestu Punte Križa. Od navedenih kuća, 24 su bile na jedan kat, jedna na dva kata i 52 prizemnice.

Vlasnici tih kuća bili je: 27 poljodjelaca, 13 pomoraca, 13 veleposjednika, 1 trgovac, 1 odvjetnik, 1 svećenik, 6 seljanki.

Vlasnici kuća prema prebivalištu bili su iz: Malog Lošinja 26, Punte Križa 14, Velog Lošinja 9, Nerezina 7, Cresa 3, Sv. Jakova 1, Čunskog 1, Ustrina 1, i Beleja 1. Od navedenih vlasnici kuća u mjestu Punte Križa bili su 14 iz Punte križa, 1 iz Nerezina, 1 iz Ustrina, 1 iz Beleja i 1 iz Čunskog. Na južnom dijelu područja Punte Križa vlasnici kuća bili su: 25 iz Malog Lošinja, 9 iz Velog Lošinja, 1 iz Nerezina i 1 iz Sv. Jakova, a na sjeverozapadnom dijelu područja Punte Križa bili su; 5 iz Nerezina, 3 iz Cresa, 1 iz Malog Lošinja i 1 iz Sv. Jakova.

Iz navedenog vidljiva je podjela područja katastarske općine Punte Križa, tako da u samom mjestu Punte Križa vlasnici kuća su mještani Punte Križa, južni dio pripada vlasnicima Malog Lošinja i Velog Lošinja, a Sjeverozapadni dio vlasnicima Nerezina i Cresa.

U to doba na južnom području Punte Križa, vlasnici kuća na pastirskim stanovima: Lusara je Petrina Agostino; Graca Ragusin Antonio a VelogMikložanaBudnichMatteo, svi

Ograde

Ograde

iz Velog Lošinja, dok su na sjeverozapadnom dijelu vlasnici: na Parhavcu Petris Nicolò, a na Murtovníku Moise Benedetto i Zanchi Giusto svi iz Cresa. U drugoj polovici 19. stoljeća vlasnici kuća Veloselskih veleposjednika na Lusarama postaje obitelj Badurina sa Luna na otoku Pagu, i Lemesich veleposjednik iz Cresa, na Gracu cresa obitelj Colombis – Mitis također veleposjednik iz Cresa, a na Velom Mikložanu obitelj Marušić iz Nerezina. Creski veleposjednici ostaju u posjedu svojih kuća, na Parhavcu, Murtovníku i Lusarama sve do poslije drugog svjetskog rata kad

imovina nacionalizirana i postala opće narodna imovina, odnosno imovina Poljoprivredne zadruge iz Punte Križa.

Na Riduji vlasnik kuće postaje obitelj iz Nerezina Zorović Gasparo.

Danas kuće iz tog vremena na Poguanu, Dragi i Velom Mikložanu, Peskijeh, Ogradah i Riduje su obnovljene i koriste se kao kuće za odmor ili apartmani u vlasništvu stranaca a manjim dijelom stanovnika Punte Križa, Malog Lošinja i Sv. Jakova. Na Parhavcu su kuće adaptirane i obnovljene i dvije kuće koristi jedna strana obitelj koja tu stalno prebiva, dok su kuće na Lučici, Gracu, Murtovníku i Drakovcu u ruševnom stanju ili ruševine.

Kuće u samome mjestu Punte Križa u glavnome su obnovljene, a poslije 1821. godine izgrađeno je trideset i pet kuća i jedna više stambena zgrada, tako da sada ih ima ukupno 65. Nastanjeno je sada 13 kuća i 4 stana od mještana koji stalno prebivaju u Puntu Križa, 8 kuća u posjedu su stranaca, a 5 u posjedu vikendaša, dok su ostale u vlasništvu članova obitelji koje su prebivale u Puntu Križa a danas ih povremeno koriste ili iznajmljuju kao kuće za odmor ili apartmane.

Franko Kučić

KATASTARSKI BROJ	IME I PREZIME	PREBIVALIŠTE	NAMJENA OBJEKTA	PREDIJEL PUNTE KRIŽA	KUĆNI BROJ	SADAŠNJI KATASTARSKI BROJ
31	PETRIS NICOLO fu Lorenzo - posjednik	CRES	štala	PARHAVAC	ruševina	
32	PETRIS NICOLO fu Lorenzo - posjednik	CRES	seljačka kuća na kat	PARHAVAC	-	35/3
33	PETRIS NICOLO fu Lorenzo - posjednik	CRES	seljačka kuća, prizemna	PARHAVAC	153 i 154	33/1 i 33/2
34	PETRIS NICOLO fu Lorenzo - posjednik	CRES	seljačka kuća, prizemna	PARHAVAC	155	34/2
35	PETRIS NICOLO fu Lorenzo - posjednik	CRES	dvorište	PARHAVAC	-	35/1
36	PETRIS NICOLO fu Lorenzo - posjednik	CRES	štala	PARHAVAC	ruševina	
37	COMUNITA DI PUNTA CROCE	PUNTA KRIŽA	crkva sv. Antona opata	PARHAVAC	-	37
38	COMUNITA DI PUNTA CROCE	PUNTA KRIŽA	ruševina	PARHAVAC	ruševina	38/1 i 38/2
39	COMUNITA DI PUNTA CROCE	PUNTA KRIŽA	ruševina	PARHAVAC	ruševina	39
92	RAGUSIN PIETRO fu Tommaso - posjednik	VELI LOŠINJ	gospodarski objekt prizeman		-	neidentificiran
93	ANELICH NATALE fu Domenico - svećenik	SVETI JAKOV	ruševina	PESKI	-	93
94	ANELICH NATALE fu Domenico - svećenik	SVETI JAKOV	seljačka kuća na kat	PESKI	-	94/1 i 94/2
95	CREMENICH SIMEONE fu Giovanni poljodjelac	NEREZINE	seljačka kuća, prizemna	MESTROMELIĆ	ruševina	79/3
96	MARINZULICH ANTONIO fu Antonio poljodjelac	NEREZINE	štala	OGRADE	-	96
97	MARINZULICH ANTONIO fu Antonio - poljoprivr.	NEREZINE	seljačka kuća na kat	OGRADE	-	97
98	SCOPINICH DOMENICO fu Giovanni poljodjelac	VELI LOŠINJ	seljačka kuća na kat	RIDUJA	-	98/1 i 98/2
99	ZOROVICH ALESSANDRO fu Appollonio poljodjelac	NEREZINE	seljačka kuća, prizemna	PEKNI	-	99
100	CREVICICH DOMENICA rođ.Zorovich -seljanka	NEREZINE	ruševina	DRAKOVAC	ruševina	100/1
101	CREVECICH DOMENICA rođ.Zorovich -seljanka	NEREZINE	kuća za stanovanje, prizemna	DRAKOVAC	-	
102	RUCONICH GILBERTO fu Tommaso - posjednik	NEREZINE	seljačka kuća, prizemna	DRAKOVAC	-	102/3
103	RUCONICH DOMENICO Bartolomeo	NEREZINE	seljačka kuća na kat	DRAKOVAC	ruševina	103
104	MOISE BENEDETTO fu Francesco - posjednik	CRES	seljačka kuća na kat	MURTOVNIK	146	104/1
105	ZANCHI GIUSTO posjednik	CRES	seljačka kuća na kat	MURTOVNIK	149	105/2,105/7
106	ZANCHI GIUSTO posjednik	CRES	štala	MURTOVNIK	ruševina	106/1
107	MOISE BENEDETTO fu Francesco - posjednik	CRES	crkva Sv. Ivana	MURTOVNIK	-	107
108	SEMINARIO VESCOVILE ZARA	ZADAR	seljačka kuća, prizemna	MATALDA	-	108

SVEĆENICI I REDOVNICI U PUNTI KRIŽA

Svećenici ili redovnici su uvijek na našem otočju pa tako i u svakom selu bili nezaobilazne ličnosti. Bile su to osobe koje su s narodom dijelile životne prilike i neprilike te mu pružali duhovnu potporu. U prošlosti su oni osim vjerskih djelatnosti obavljali i razne svjetovne dužnosti djelujući kao prosvjetitelji, učitelji, savjetodavci pa čak i kao suci – miritelji i lječnici. Narod ih je cijenio po njihovim ljudskim i moralnim vrijednostima te prema načinu na koji su se zbližavali s življem, stapali s njegovim načinom življenja i prilagođavali se njegovim nacionalnim bičem ili tradicijskim vrijednostima. Bilo je vremena kada su seljani ili seoske braćovštine za svećenike prikupljali čak i sredstva za njihove životne potrebe, te za nabavku osnovnih potrepština za normalno funkcioniranje crkvene zajednice, odnosno župe.

U Puntinu Križa se kroz povijest promijenio veliki broj duhovnih pastira. Mnogi su pali u zaborav iako su mnogo učinili za župu, narod i selo. Neki se još u seoskoj memoriji pamte ali protok je vremena neumitno, pa kao i sve tako i spomen na mnoge svećenike blijedi i nestaje.

Na našim prostorima pa tako i u Puntinu Križa kroz povijest su se često mijenjale vlasti a one su uvijek, nekad blaže a nekad i vrlo značajno imale utjecaja na kler. Samo u najkraćim crtama, da podsjetimo, od ranog srednjeg vijeka pa do konca 18. stoljeća, približno od 1409. do 1797. godine bili smo pod vlašću Mletačke Republike, od 1797. do 1804. godine potpali smo pod prvu austrijsku vladavinu. Uslijedila je francuska vlast predvođena Napoleonom Bonapartom od 1806. do 1813. godine. Vladavina austrijskog carstva kuće Habsburgovaca potrajala je od 1815. godine do kraja I svjetskog rata, 1918. godine. Naši su krajevi bili potom pod talijanskom vlašću sve do njene kapitulacije 1943. godine a naslijedila ju je Jugoslavenska vlast do 1990. godine a od tada živimo u Hrvatskoj državi. Vlasti su dolazile i odlazile a mi smo uvijek bili tu, na našem otoku, u našoj Puntinu Križa. Logično je da su ove silne države i političke mjene utjecale na odabir svećenika te na njihovu djelatnost i status a to je s gledišta naroda katkad bilo pozitivno a ponekad i negativno.

Svećenici, kao primjerice ancijan (seoski starješina) ili učitelj zasigurno zaslužuju da ostane spomen na njihov život, rad i doprinos selu. Stoga se kao potreba nametnula zadaća da, koliko nam prilike i mogućnosti dozvoljavaju pokušamo sačiniti barem popis svećenika koji su kroz povijest službovali u Puntinu Križa.

Nakon višegodišnjeg prikupljanja podataka iz više povijesnih izvora, ovom prigodom objavljujemo podatke o svim svećenicima za koje smo došli do podataka.

Prvi zapisi koje smo uspjeli pronaći govore o redovnicima – franjevcima glagoljašima koji su u Puntinu Križa djelovali i kao notari, datiraju iz 16. stoljeća. Tako se u godinama oko 1594. godine spomije ŠIMUN JUDIĆ a 1601. godine JURAJ BARBIŠ, koji su osim vjerske djelatnosti sačinjavali oporuke, darovnice ili kupoprodajne ugovore žiteljima Punte Križa pisane glagoljicom.

Godine 1759. u Puntinu Križi je djelovao velečasni PETAR KALČINIĆ, kapelan župne crkve Majke Božje – Gospe od Barda.

Kapelan župe u Puntinu Križa godine 1807. bio je NIKOLA KAMALIĆ kojeg je od 1807. do 1810. godine naslijedio ANTON STARČIĆ. Slijedeće godine 1811. za kapelana je postavljen DOMENICO DLAČIĆ.

Od 1817. do 1865. godine, župnici župe Sv. Andrije Apostola – Punta Križa bili su:

ANTON MILOHNIĆ	1817 - 1828
MARKO MARTINOLIĆ	1829 - 1830
FRANJO BRAKO	1830 - 1833
MATE VOLARIĆ	1833 - 1836
FRANJO BRAKO	1836 - 1840
ANTON TURČIĆ	1840 - 1841
ANTON LISICA	1841 - 1842
ROMULO HRONČIĆ	1842 - 1846
IVAN BUIĆ	1846 - 1853
PAVAO BOGOVIĆ	1853 - 1855

ANTON MILČETIĆ 1858 - 1865

U razdoblju od 1865. godine pa do kraja I. svjetskog rata kao župnici su u Puntari Križa vjersku službu obavljali:

FRANE LINARDIĆ	1865 - 1869
MIHOVIL OBERSMAN	1869 - 1875
VICENZO SEMITEKOLOPO	1875 - 1879
ANTUN MALEŠIĆ	1879 - 1882
IVAN DAMJANEVIĆ	1882 - 1893
IVAN KRALJEVIĆ	1893 - 1896
IVAN VOLARIĆ	1896 - 1897
BLAŽ SOKOLIĆ	1897 - 1898
MIHAEL COLOMBIS	1898 - 1900
IVAN KREMENIĆ	1900 - 1901
JOSIP PAVAČIĆ	1901 - 1903

r. 15.3.1872. u Hreljinu, u Puntari Križa bio administrator – upravitelj župe, potom premješten na Rab, umro 2.6.1932. u Dobrinju gdje je i pokopan.

IVAN ŽIĆ	1903 - 1904
ANDRIJA BON	1904 - 1909
ALEKSANDAR URAVIĆ	1909 - 1911
IVAN ILIJIĆ	1911 - 1916
NIKOLA PAPIĆ	1916 - 1921

posljednji svećenik u Puntari Križa koji je obrede služio na hrvatskom jeziku kao i držao nastavu u četvorogodišnjoj Osnovnoj školi. Nakon što je smjenjen od nove talijanske vlasti otišao je iz puntarske luke u barkom na Krk ispraćen od gotovo svih, rastuženih žitelja sela.

Usljedili su svećenici koje je u Puntari Križa postavila nova talijanska vlast:

NIKOLA DEPIKOLOZVANE

rođen 02.02.1894. u mjestu Vrh, otok Krk, umro 11.08.1973. u Puntari Križa. O njemu smo opširno pisali u Puntarskom foju br. 18. od lipnja 2018.godine povodom 45.obljetnice njegove smrti. Kao župnik je u Puntari bio od 1921. do 13.01.1927. te potom od 1953.do 1967.godine, ukupno punih 20 godina.

ANTONIO ZERBONI 1927 - 1927

Jedan od primarnih zadataka talijanske vlasti bio je eliminiranje hrvatskog i uvođenje talijanskog jezika u sve sfere života pa tako i u crkvenu liturgiju. S tim je ciljem postavljen i ovaj svećenik. Nije znao ni riječi hrvatskog jezika pa su se u puntarskoj župnoj crkvi događale situacije koju su puntari saželi u jednoj kratkoj, jezgrovitijoj rečenici – “Pop je misil talijanski a mi smo otpivali harvuaski”. Nezadovoljan i neprikladno zadržao se u Puntari Križa manje od godine dana.

ANTONIO ALLEMANDI 1927 - 1935

Bio je rodom iz talijanske pokrajine Piemonte, ni on nije znao hrvatski jezik. Bio je prilagodljiv i puntari ga pamte kao tolerantnog svećenika i učitelja koji je u biti najviše volio raditi. Popravljao je crkvu, sam kopao vrt ispred crkve i zemljište uz seosku lokvu Bušuanšku kao i vinograd na Funtani. Premješten je u župu Sveti Jakov.

ANTONIO SCUTARIC 1935 - 1937

U Puntu Križa je došao iz Zadra a kućna pomoćnica – “devica”, mu je bila teta Frana iz Valuna. Vlasti ni s njim nisu bile zadovoljne jer je tolerirao korištenje hrvatskog jezika tijekom odvijanja crkvenih obreda.

MARINO SANGALETTI 1937 - 1938

Postavljen u župu Punta Križa po izričitom nalogu zadarskog nadbiskupa s ciljem konačnog uvođenja talijanskog jezika u liturgiju. Kako ni on nije uspio da to u potpunosti provede ubrzo je premješten u drugu župu.

GIOVANNI CENGHIA 1938 -1939

Bio je porijeklom sa otoka Lastova a s njim je bila u Puntima Križa i njegova sestra. Kako ni on nije znao hrvatski jezik pokušavao ga je barem donekle shvatiti pa je tako "u Knjizi duša" prekrizio hrvatski naziv za pastirski stan Drakovac i napisao "Quello che punge" – ono što bode a za pastirski stan Smriječje je napisao "Ginepro" – talijanski naziv za drvo smreke.

MARTIN RUKONIĆ 1939 - 1942

Bio je cijenjen župnik i učitelj, rodom iz Ustrina na otoku Cresu.

MATEJ PURIĆ 1942 - 1946

Rodom iz Cresa. S njim je u Puntima Križa živjela sestra čiji je suprug bio svetioničar na otočiću Trsteniku. Nekoliko mjeseci ovog je župnika, tijekom tih turbulentnih ratnih godina, zbog odsustva iz sela mijenjao MARIO COSULICH, svećenik iz Malog Lošinja te GIOVANNI BUDINICH iz Velog Lošinja.

ANTON VIDINIĆ 1946 - 1948

Rodom iz Dragozetića na Cresu. Iz sela su ga zbog navodnog verbalnog delikta, odnosno tzv. "protunardne djelatnosti" odveli pripadnici jugoslavenske OZN-e, zabranivši mještanima da ga isprate iz uvale Ul.

NIKOLA MORIN 1948 - 1949

Svećenik rodom sa otoka Suska. Otišao iz Punta Križa jer su ga jugoslavenske vlasti zbog "protudržavne djelatnosti" osudile na zatvorsku kaznu.

U vrijeme nakon nasilnih odlazaka župnika Vidinića i Morina neko vrijeme nije održavana misa ili se održavala svake druge nedjelje te su kao dušebrižnici u Puntu Križa dolazili pješke ili na bicikli otac IG-NACIJE JAKOMINIĆ ili FABIJAN KAŠTELAN, oba franjevci iz samostana Svetog Frane iz Nerezina.

NIKOLA DEPIKOLOZVANE 1950 - 1967

Drugi njegov dolazak u Puntu Križa gdje je bio župnik do umirovljenja. Bio je posljednji svećenik koji je živio u Puntu Križa i stanovao u "popovoj kući". Nakon njega svećenici više nisu živjeli u selu već su dolazili iz Nerezina.

IVAN BUIĆ 1967 - 1968

ANDRIJA DEPIKOLOZVANE	1973 - 1979
MATE SUTORA	1979 - 1995
NIKOLA ILIJIĆ	1995 - 2001
ANTON ČUBRANIĆ	2001 - 2001
MATE ŽIC	2001 - 2015
ILVIJE ŠPANJIĆ	2015

Napominjemo da ovaj popis zasigurno nije konačan ni potpun. Također postoji i mogućnost da neki podaci nisu točni ali ovo što je prikupljeno neka bude temelj kojeg će neki budući istraživači povijesti Punte Križa koristiti, nadopunjavati i nadograđivati.

Koristimo ovu priliku pozvati sve naše čitatelje na suradnju i pomoć, da se u ovom tekstu isprave eventualne greške i da nam s novim, u ovom tekstu neobjavljenim podacima pomognu nadopuniti ovaj popis.

MIHOVIL PRENDIVOJ 1967 - 1973

Ljubo Galjanić

STANJE U LOVIŠTU PUNTE KRIŽA

Svi koji žive ili privremeno pohode Puntu Križa svjedoci su da se naročito ljeti, u selu i oko njega, u svako doba dana i noći može vidjeti jelene lopatare te da nema ni jedne površine koje divlje svinje nisu izorale.

Putem od Osora do Punte Križa i obrnutim smjerom gotovo je nemoguće proći da se na cesti ne vide jeleni te poneku divlju svinju kako ruje uz cestu ili ju pretrčava.

Za povremene posjetitelje vidjeti jelena zasigurno predstavlja izuzetnu atrakciju, međutim štete od ove alohtone divljači su nemjerljive. Probijaju ograde, ulaze u maslinike, vrtove, okućnice. Jeleni su tijekom godina u potpunosti devastirali sve vrste trava a nakon siječe šuma crnike pojedu sav izboj i na tim mjestima više se nikada šuma neće obnoviti. S druge strane divlje svinje ne mogu zaustaviti nikakve žičane ograde, ruše gromače te uništavaju pojedine biljne vrste te mnoge životinjske, od puževa do nažalost ovaca, kojih je na području Punte Križa ostalo manje od tridesetak.

Nepobitno je da smo svjedoci uznapredovalog procesa zatiranja bioraznolikosti na kojeg ni ekološke udruge uopće ne reagiraju. Nadležni čine vrlo malo a uglavnom se odgovornost prebacuje s Države na Županiju, na lokalnu samoupravu te u konačnici na lovačke udruge. Lovci čine što mogu, moguće je da bi mogli i više ali je danas već nepobitno da se samo lovnim metodama neće postići čak ni svođenje divljači na razumnu mjeru.

Ovaj problem nije samo specifičan za Puntu Križa, možda je on samo u nas izraženiji ali nije ništa bolje na cijelom području Cresa i Lošinja, Primorsko-goranske Županije kao ni na području cijele naše zemlje. Trebalo bi početi razmišljati i djelovati na

novim osnovama i na temelju nepobitnih činjenica da je divljač državno vlasništvo pa ona mora biti nositelj aktivnosti a ne da se dešava kao kod nas u Puntu Križa gdje „državni“ jeleni uništavaju „državnu šumu“.

Ali tko smo mi, kao malo seosko Zavlačajno društvo da nudimo rješenja ili nekog osuđujemo osim što je naša zadaća da iznosimo činjenice i opisujemo stvarno stanje kako bi nadležnima ukazali na probleme i time pomogli rješavanju ovog velikog problema.

Bilo kako bilo, možemo samo iznijeti službenu statistiku LD „Halmac“ koji gospodari lovištem Punta Križa i vama, naši dragi čitatelji predočiti koliko su lovci u proteklom razdoblju od 2005. godine do danas ustrijelili jelena lopatara i divljih svinja.

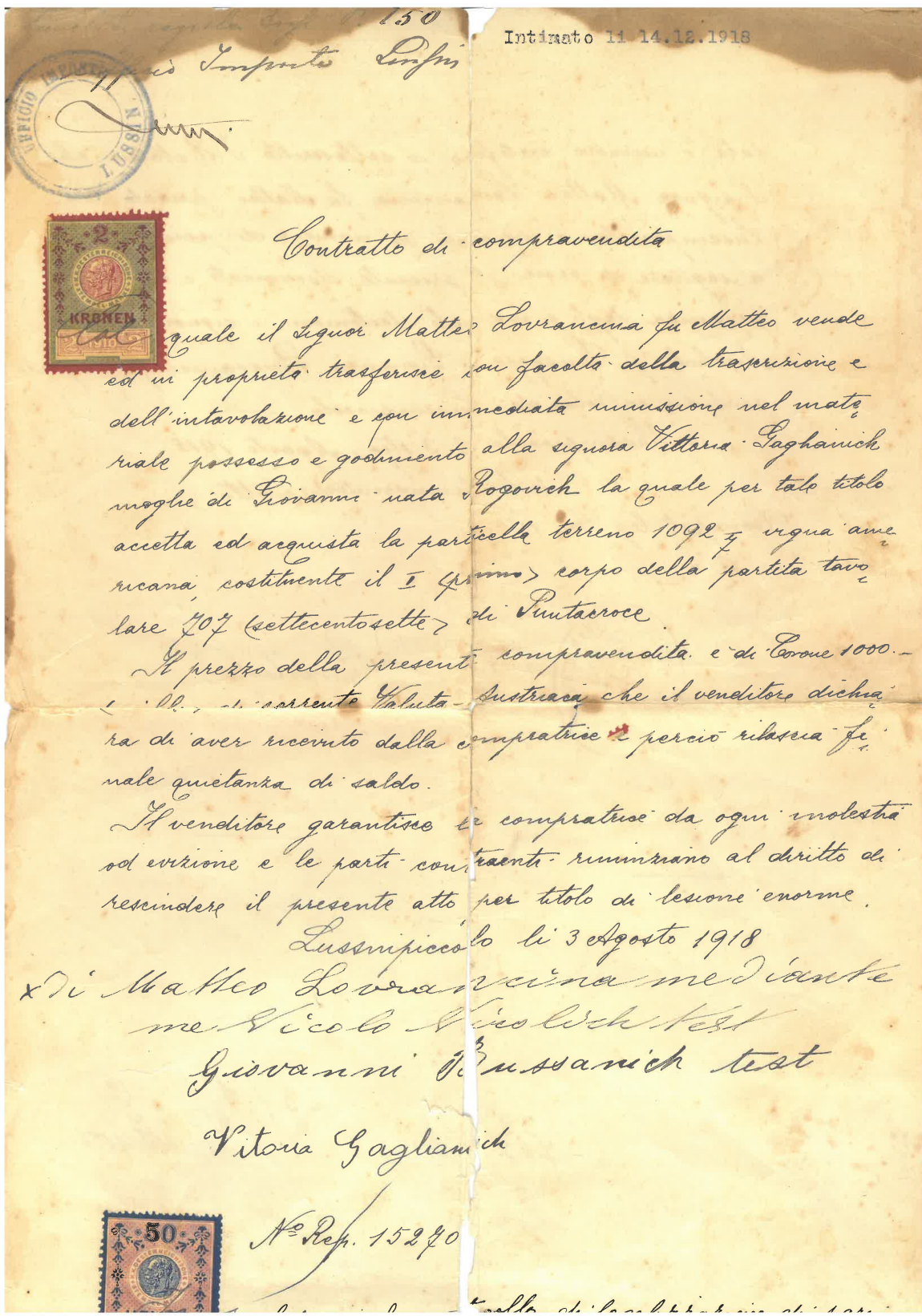
GODINA	BROJ ODSTRIJELJENE DIVLJAČI	
	JELEN LOPATAR	DIVLJA SVINJA
2005.	65	-
2006.	85	-
2007.	146	7
2008.	216	11
2009.	242	49
2010.	304	69
2011.	402	122
2012.	370	135
2013.	294	47
2014.	351	39
2015.	535	89
2016.	518	125
2017.	458	173
2018.	444	120
2019.	527	120
2020.	439	63
2021.	440	40

UGOVOR O KUPNJI VINOGRADA IZ 1918.GODINE

Mnogi stari dokumenti pronađeni u ostavštinama puntarskih obitelji nijemi su svjedoci davno minulih vremena. Pažljivo ih isčitavajući i proučavajući možemo se barem djelomično vratiti u prošlost i pokušati barem donekle shvatiti kako su naši pretci živjeli, radili, podizali obitelj. Oni su samo i isključivo marom, upornošću, trudom, znojem i žuljevima svojih ruku uspijevali prebroditi sve tegobe i preživjeti.

Ti nam danas požutjeli, srećom i čuđom sačuvani papiri zorno govore u vremenu u kojem su nastali, o običajima, državnom ustrojstvu, prilikama i neprilikama s kojima su se susretali.

U do sada tiskanim brojevima „Puntarskog foja“, gotovo u svkom, objavili smo barem po jedan takav dokument. Tako smo primjerice objavili: „Dozvolu o kretanju“ iz 1917.godine kojom se u vrijeme I.svjetskog rata dozvoljava Ivanu Butkoviću da iz Punte Križa može otići u Mali Lošinj i natrag. Zanimljivo je i „Dopuštenje za držanje koza“ iz 1925.godine koju je od ondašnjih vlasti morala ishodovati Duma Butković. U siječnji 1925.godine, da bi mogao graditi japnenu i proizvoditi vapno Marušić Mario je morao, kao i svi ostali puntari, od Oblasne uprave u Malom Lošinj za tražiti dozvolu. Objavili smo i „Dozvolu za sječu šume“ koju je 1935.godine zatražilo čak devetnaest Puntara.

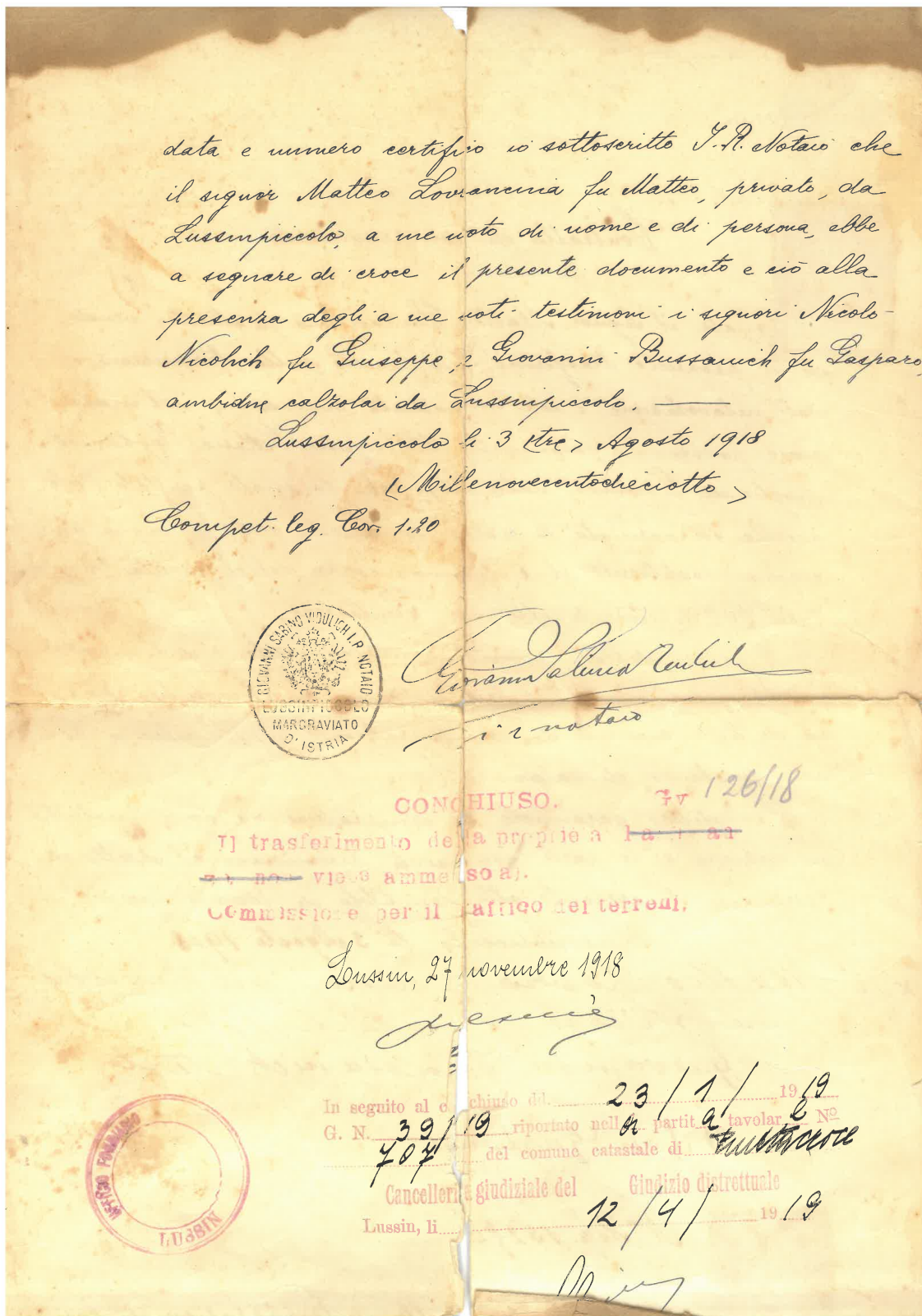
Za svako od ovih dopuštenja, dozvola i sličnih dokumenata trebalo je iz Punte Križa ići pješke preko Osora u Nerezine ili pješke do uvala Kaldonte i Maiskie pa barkom na vesla ili jedrom do Nerezina. Još je teže bilo kada je dokumente trebalo ishodovati u Malom Lošinj u i naravno plaćati pristojbe, takse i naknade notaru.

U ovom broju objavljujemo kupoprodajni ugovor kojim 1918. godine, Vitorija Galjanić, rođena Rogović, supruga Ivana, iz Punte Križa kupuje vinograd na predjelu Funtuana od lošinjana Mata Lovrančina. Da bi bolje shvatili okolnosti pod kojima je došlo do ove kupovine treba reći da je Vitorija u to vrijeme imala 26 godina i sina Ivana starog samo 4 godine.

U braku je bila nepunih šest godina a njen suprug Ivan u to je vrijeme bio kao austrouarski vojnik u ruskom zarobljeništvu. Tada ona uopće nije znala da li je on živ. Fascinira njena volja, želja i upornost da je i u tim, izuzetno teškim prilikama, odlučila posuditi novac i kupiti vinograd. Trebalo je preživjeti.

Iz kupoprodajnog ugovora možemo isčitati da se to zemljište nalazilo na parceli katastarskog broja 1092/7 nešto južnije od puntarskog groblja i da je tu bio vinograd sa „vigna americana“, dakle sa američkom lozom koja je bila zasađena nakon što je peronospora uništila i zatrla svo ranije trsje. Ovaj je teren i danas u vlasništvu nasljednika pokojne Vitorije Galjanić i na njemu se danas nalazi maslinik Josipa – Bepa Marušića.

Vinograd je Vitorija platila 1.000 kruna te još dvije kruna i pedeset hallera pristojbi. Prodavatelj Mate Lovrančina sin pokojnog Mate iz Malog Lošinja bio je nepismen pa je ugovor ovjerio znakom križa. Svjedoci da je primio novac bili su lošinjani Nikola Nikolić sin Josipa i Ivan Budinić sin Gašpara postolara. Ugovor je sastavio i ovjerio lošinjski notar Giovanni Sabino Vidulich dana 03.08.1918. godine. Spis je uveden u katastar 23.01.1919. a uknjižen u lošinjsku gruntovnicu 12.04.1919. godine. Tako je Vitorija konačno postala vlasnica ovog vinograda i prvu berbu grožđa obavila te 1919. godine, zajedno sa suprugom Ivanom koji se nakon više od četiri godine izbjivanja u ratu i zarobljeništvu, iako izranjavan, uspio sretno vratiti iz Rusije u svoju Puntu Križa.

PUNTARSKI POVIJESNI FOTOPLOV

Već po osamnaesti put, odnosno od trećeg broja našeg „Puntarskog foja“ objavljujemo stare fotografije naših Puntarki i Puntara. Da podsjetimo, jer vrijeme nosi zaborav, do sada smo tri puta objavili fotografije djevojaka pod naslovom „Obalčene na kas“ i isto toliko puta mladiće iz Punte Križa u vrijeme dok su bili u Austro-ugarskoj i Talijanskoj vojsci. Slijedile su stare fotografije pod naslovom : „Žene i muži“, „Puntarske divuojke“, „Puntarski mladići“, „Puntarske fameje“, „Puntarska deca“, potom fotografije Puntara tijekom njihovog boravka u SAD-u te fotografije sa vjenčanja u Puntari. Sve u svemu, objavili smo više od 130 fotografija nastalih prije I. svjetskog rata do vremena neposredno po završetku II. svjetskog rata.

Ovom prilikom objavljujemo novih devet fotografija puntarskih obitelji. Sve ovo ne bi bilo moguće da nam naši sumještani nisu ustupili fotografije sačuvane u njihovim obiteljskim ostavštinama. Mnogi od njih dugo su godina bile gotovo zaboravljene i skrivene na šufitu, po baulima, škrinjama, u armarunima, škabelima i škafetima.

Ovako objavljene ponovno su ugledale svjetlo dana, nanovo zaživjele i vratile spomen na naše pretke koji su to i zaslužili jer sve što danas u Puntari Križa imamo naslijedili smo od njih. S druge strane, ove fotografije, jednom tiskane i javno objavljene ostat će zauvijek za buduće naraštaje, te za sve one koji će proučavati povijest našeg kraja.

Hvala svima koji su nam fotografije ustupili i isprika zbog pokoje greške koja nam se zna dogoditi pri identifikaciji osoba na fotografijama ili pri dataciji vremena u kojem su nastale.

1. Antica, Auzilia i Ive Toić, 1938. godina.
2. Nina, Graziela, Marija i Ivan Bajčić, 1956. godine.
3. Andrea Bernabić. supruga Marija r. Marušić te sinovi Dario i Mario, 1951. godina.
4. Štefa i Josip-Osip Badurina sa sinovima Rikardom i Ugom, 1958. godina.
5. Matea Butković i sinovi Ive i Vinko, ispred sin Drago i kćer Marija, 1924. godina.
6. Gojko Vidas, supruga Tonica, ispred sin Joso te Radica Pinezić s djecom Nedjeljkom i Milenom, 1958. godina.
7. Marija Lazarić sa kćerkom Marijom-Marići udata Badurina i sinom Romanom, 1929. godina.
8. Ivanka – Žuva Benvin r. Badurina s kćerkom Klarom i sinom Fiore, 1930. godina.
9. Marija Muškardin r. Toić s kćerkom Marijarožom i sinom Klaudiom, 1944. godina.

ČUANČE

U prošlim se vremenima, do ne tako davno, društveni život na selu, pa tako i u Puntima Križa, odvijao unutar izolirane seoske zajednice. Naročito za dugih zimskih mjeseci, uz ognjišće ponajviše uvečer, okupljali su se svi članovi mnogobrojne obitelji, rodbina i susjedi.

Nije bilo novina, časopisa, radio prijemnika, televizora, telefona, mobitela ni računala bez kojih je nama danas život nezamisliv. Kada bi pala noć, na tim večernjim druženjima naše bižinone, none i matere nisu ni tada odmarale, odnosno odmarale su se pleteći čarape, šile i krpale, mulile fermentun ili švojevale javoriku. Dok su se djeca igrala, muškarci su sjedeći na buancima uokolo ognjišta polako ispijali bukaletu crnog vina.

Ta okupljanja, uz mistično plamteći oganj suhe crnike, bile su jedine prigode za predah od mukotrpnog, svakodnevnog rada te najbolji trenutak za razgovore o onome što ih čeka sutra, o poslu, radovima, planovima, događajima i doživljajima. Bilo je to vrijeme kada su stariji, na mlađe naraštaje, usmenom predajom prenosili svoja stečena znanja i vještine, iskustva, običaje pa tako i mnogobrojna tradicijska vjerovanja. Jedna od vrlo čestih i svima zanimljivih tema bile su i mnogobrojne priče o nadnaravnim bićima, neobičnim pojavama i događajima, raznim čudima i čudesima koja su se u selu i okolici dešavala pojedincima. Bile su to priče o „štrigunima“, „ot vraga“, „ot more“, „karsnika“, „od zla oka“, „macmalića“, „markodlaka“, „ot dusi“, „kako se križua“, „kako se nekoga zadela“, „kako znijet uroci“. Bile su to naše „čuanče“.

Raseljavanjem seoskog življa, raslojavanjem obitelji te u potpunosti promijenjenom načinu današnjeg življenja takva su okupljanja u potpunosti nestala. Stoga ni ne čudi da su nestale i sve te neobične priče koje danas djelomično pamte samo najstariji žitelji sela. Sve su te priče nestale jer se sigurno već više od pola stoljeća ne prepričavaju i ne prenose na mlađe a nigdje nisu ni zapisane.

Mnogi će reći da su to priče prepune praznovjerja neukih seljana kojima su na primitivan način objašnjavali događaje koje nisu mogli objasniti. Međutim, valja imati na umu da su to priče koje su nastale u tom vremenu i u tom prostoru, te su one neizostavan i nezaobilazan dio naše povijesti i tradicije. Kroz te priče možemo bolje shvatiti, kako se živjelo, što se radilo, što se događalo, kako se rješavalo zdravstvene probleme ljudi i stoke te čak i kako se prognoziralo i objašnjavalo meteorološke prilike.

Nedobronamjerne ili površne osobe olako će osuditi našeg priprostog pretka zbog njegovog vjerovanja u mnogobrojne „čuanče“ ali nemojmo zaboraviti da se i mi, dan danas, u vrijeme visoke obrazovanosti i izuzetno uznapredovale nauke i tehnologije često susrećemo s mnogim pojavama koje ne možemo do kraja shvatiti ni pojasniti.

Stoga je šteta da su mnoge „čuanče“ zaboravljene i zauvijek nestale ali ipak nešto je ostalo. Uvijek se nađe neki pojedinac koji se zainteresira i za ovakve teme te ih zabilježi i tako spasi od zaborava. Jedan od takvih je zasigurno gospodin Richard March-Guavde, rođenjem državljanin SAD-a a podrijetlom Nerezinac. Studirao je slavistiku i za svoj je doktorat izabrao tradicijsku glazbu i glazbala. Zbog izrade svog doktorskog rada boravio je u Nerezinama jedne zime 1972.godine te ljeti 1974.godine. Susreo se sa više autohtonih mještana te zabilježio njihove napjeve i priče. Njegove snimke pred par godina ustupio je Dobrotvornom zavijačnom društvu Sveti Frane Nerezine – New York 1898.

Susretljivošću predsjednika i vodstva Svetog Frane snimke su nam date na korištenje pa smo do sada u tri navrata objavili u „Puntarskom fuoju“ nekoliko priča – „čuanči“ koje su se odvijale na području Punte Križa.

U „Puntarskom fuoju“ br.15. od lipnja 2015.godine tiskane su priče o „markodlacima“ te zgone i nezgone koje su se zbivale puntarskim lokalitetima Potoci i na Maiskie. U „Puntarskom fuoju“ br. 16. od lipnja 2016. godine objavili smo nezgone koje je „vruah“ prouzročio Iviću Špaletiću i Rumbacu na Ogradama, Smriječju i Murtovniku a u broju 18.od lipnja 2018.godine objavili smo „kako se je križalo“, odnosno kako su neke osobe nadnaravnim moćima liječile konje, magarce ali i ljude.

U ovom „Puntarskom fuoju“ objavljujemo priče o tome kako je netko imao „zlo oko“, kako je mogao „zadelat“ neku osobu, te kako se „križalo za znijet urok“.

JENA JE DIVUOJKA TONA ZADELALA

Bil ti je mene jedan muoj zermuan, Toni Matić, pokle je šal vaf Merike, vaf Nevajuorku. Neki ga je bil zadelal, bil ti je obolnijel, slabo je stual, bolela ga je glava i vruat. To je duralo i uon ti ni već utijel ni divuojku pogijedat, ni tuancat, ni jest, ni niš. Dišperual se je bil. Kako jedan šemo je bil, kako jena mona. A judi su govorili da ko je koga neki zadelal da vajua puoč vaf Cres u nekoga Cesarića, Hrusta se je zvual, da uon to more zlečit, zis nekimi besedami. Tuo sen ti ja čul od muoga oca povijedajuć. I šli su ti oni do Cresa, Toni i muoj otac. Klali su Tona na konja i šli put Cresa. I prišli oni na vruata, batiju, otvori jena žijenska, oni pitaju: „Ste vi tua i tua, kede van je gospoduar?“. Ona govori da je šal počinut aš da je bil va kampanje i sada je šal malo na pusteju. Pita ona : „Če van uon okuri?“, a mi govorimo ; „Tuo i tuo, tako i tako“. Žena govori : „Čekajte malo, barzo će se stat“. I uon ti je barzo prišal doleka po stalbičinah, unde vaf Cresu su ti jene sklaličine muale za puoč gore vaf kamaru. I koliko je prišal doleka gijeda toga Tona Matića i govori : „ Če ne da vas boli vruat“. Toni mu odgovuara : „ Da“, a uon na napreda govori :“ Vuan je dato zlo oko, jena divuojka, jua neznuan kua, ma znuan da vas je ona pogijedala i zlo van je oko duala, ben, sada hote ovamo i jua ću van to križat zis sekiru.

Križual je i križual i oni su pokle šli doma. Kada su prišli doma Tonu već ni bilo niš, pošnel je jest, pit i sve mu je bilo dobro, dofin je šal na tanac i tuancal. I sada će jua da ti rečen, je tuo ol ni tuo, ma neš je, aš zlo oko bi ti neki bil dual i vajalo je to križat.

Danas ti križuat znua samo jedan uvde, znua ma nijeće da to dela, aš uon ti kantua vaf crijekve, vaf kuoru, pa ga je struah če bi mu pop mogal reć.

Kada prasac stoji slabo, ol tovuar, kuonj, ol ofca i njih se križua pa nijeće krepat. Crijekva tuo nijeće ma tuo ni vražji posal. Kada su užali prasca kupit ol konja bi bili klali neš čavijeno, karpicu čavjenu na šćuap na kocu, marguaru ol negdere vaf štalu. Kladali su i na roščić od ovce ol krave neš čavijeno da ne bi urok ki dual, a na konju bi bili klali na oglavicu jeno našto čavjenu. To su duperali svi, ja to znuan od moje pamete.

ZLO OKO

Judi su ti negdar hodili pobirat želud aš je svaka fameja imela prasca ol dvua. Tuo su danas judi žmetili a okolo svake kuće su ustali samo pruazni koci i kočičini.

Va zime, kol Božića ol po Božiću bi želud uzrejal pa su svi hodili pobirat i davali ga prascu da pride lijepi i veli aš ti želud ima sila šuštuance. I tako ti je bil jedan Bernabić, uon ti je vaf Merikah, ko bi te uon bil pogedal mogal ti je piš fermat pa si mogal i umrijet. Uon bi ti bil zlo oko dual.

Judi bi bili nabrali dvajset, trejset ol četardesijet kili želuda, ki je koliko bil kapac i nosili vaf vrećah doma. Zdalga su nosili više vriječ pa bi užali jenu pustit na putu, na počivalicu i če ti ni neki Boškajinina zijel Bernabiću želud od njegovoga saketa i šal put doma. Bernabić je kapil da mu fali želuda i kada je prišal doma govori : „ Neki mi je zijel želud i ćete vit da će ga sutra rano pamijest na dvuor, sprijed mojih vruat“. Susedi ki su ga habali su govorili: „Ma če to govoriš, ma če ćeš ti“, varteli zis gluavu i injiro gedali.

I ćeš ti vruančula vit, če ni vjuto kada se Bernabić stual na dvoru uon vas potan i vreća palna želuda, a vas dvuor mokat. Bernabić mu je zis zlin okon fermual piš i apena kada je parnesal želud nazada mogal se je popišat. Da ga ni parnesal još dvije, tri ure bil bi pukal. Dobro ga je zadelal.

KRIŽAT ZA KARF FERMAT

Bil ti je uvdeka zis ženu prija nekoliko godišć jedan Marino, uon ti živi va Nuove Yorke. Jedno jutro ti je uon šal zis ženu na Buru darva seć. Šal je seć ma ni bip pratičan, pošnel je seć i ćeš ti vruančula vit, če se ni zasekal. Zasekal se je zis sekiru po žunte, prekinul je žuntu ma ne po sve. Utekla ga je sekira. I če ćeš, van – tuan, znijel je košuju, zavil tuo. Inšoma, ga je deboto karf utekla.

I ćeš ti vit vruančula, grijemo ti mi na Maisku, jua i muoj pokuojni otac i to ti Marino na tlohu leži, žena kruaj njega, uon malo žif, blijedi kako botija. Jua govorim : „Če ti je Marino, če ti se dogodilo?“, a uon : „Če mi se dogodilo, sitra parvi put ki sen šal za seć sen se vaf nogu, sila sen karve zgubil, bite me vi doma popejali“. A mi baš remo domaka, smo imeli neko tarsje tamo vaf Kolu i šubito smo mu rekli da ćemo ga zijet. Uon već ni bil abil za suan puoč na kaić, karf mu je štarcala vanka. Muoj otac se je pokijeknul kraj njega, znijel je beritu, zlamenal se i pošnel govorit neke besede, pomalo da ih mi ne čujemo. Malo pokle Marino govori mene da mu je kako da malo lagje, a muome ocu : „Znuate barba Ante, mene se pari da me sada manje boli“. Karf mu je bila fermala hodit. Muoj otac mu je rekal : „ Češ vit da ti niš nijeće bit“.

Kada smo arivali šal je u lekara, u onoga, još je žif, uon stuari, Suščan, uon je va Venecije, Mirković. Latil mu je dole na noge šuštinu, punti, kade se posekal i pita ga : „ Kako si ti fermual karf da te ni utekla“, a Marino mu govori : „Jua moren Boga molit za buarba Anta Matićevoga, uon je prišal i uon mi je karf fermual aš mi je križual“. „Ma če je delal“ pita ga lekuar a Marino odgovuara : „Niš ni delal, uon je mene tiknul ovo, ranu i rekal nekoliko besijed i mene je karf fermala“.

Pokle je lekuar zvual muoga oca da pride u njega aš da mu ima neš reć i neš ga pitat ma uon ni utijel puoč aš ga je bilo struah. Jedan duan je otac kuntrual lekara i lekuar se smeje i govori mu : „Sada ćeš ti mene povijječ kako ste vi fermali karf Marinu“ ma mu otac niš ni utijel reć. Kada je Marino pokle tomual vaf Marike muome ocu je bil poslual pijet dolari.

JIELŠIĆ - PAJASEN AILANTHUS ALTISSIMA

U samom središtu Punte Križa, preko puta župne crkve, na zemljištu iza i s obje strane seoske cisterne raste i vrlo se brzo širi neobično drvo. Na tom je mjestu nekad, do otprilike 1960. godine bio vinograd obitelji Badurina – Puapovi. Kada je vinograd zapušten jielšić se počeo vrlo brzo širiti i zahvaćati sve veću površinu. Na tu današnju šikaru, koju baš i nije lijepo vidjeti u centru sela malo tko obraća pažnju a jielšić, to neobično drvo, nitko i za ništa ne koristi. Jedinu, nazovimo ju korist, od njega imaju jeleni lopatari koji u ljetnim mjesecima, kada jielšić prolista, ispod njega traže hladovinu i izazivaju znatiželju i čuđenje turista koji vraćaju u trgovinu i gostionicu.

Neki kažu da je jielšić grm a neki stablo ali u biti nema karakteristike ni jednog ni drugog. Raste vrlo brzo ravno u visinu koja doseže i do šest, sedam metara. Na jesen gubi lišće a u proljeće olista. Ovo je drvo vrlo invazivno, nekontrolirano se širi a njegovo lišće ne jedu jeleni kao ni ovce. Drvo mu nema nikakvu kaloričnu vrijednost te se ne koristi ni za ogrjev. Ovo drvo nije autohtono a nitko sa sigurnošću ne može reći kako je dospjelo u Puntu Križa.

Od strane nadležnih, stručnih institucija jielšić – pajasen je proglašen invazivnom neautohtonom biljnom vrstom pa je tako, primjerice od strane Javne ustanove „Priroda“ pokrenuta inicijativa da se pokuša ukloniti iz Park – šume Čikat u Malom Lošinju, odnosno поблиže na prostoru Arboretuma Ambroza Haračica, pored njegovog spomenika kao i u Park – šumi Pod Javori u Velom Lošinju. Zaključeno je da bi uklanjanje ove vrste bilo vrlo poželjno jer se radi o stablu koje je, kada se jednom ukorijeni na nekoj površini, najteže suzbiti i spriječiti njegovo širenje.

Jielšić potječe iz Kine, Tibeta, Taiwana i Sjeverne Koreje. Prema dostupnim podacima njegovo je sjeme poslao misionar isusovac Inearville iz Pekinga svom prijatelju botaničaru u London. Već 1771. godine je posađeno prvo drvo u Parizu odakle se proširilo diljem Europe. U Hrvatsku ga je prvi prenio zagrebački biskup Alagović a u Rijeku Andrija Ljudevit Adamić, poznati trgovac i poduzetnik (1766 -1828), gdje je još 1866. godine raslo u vrtu njegove kćerke udate Troyer.

Kinezi ovo drvo nazivaju langit, čočan – smrdljivo stablo, ili balvani fa (stablo koje doseže do neba). Njegovo lišće se koristilo kao hrana za svilca, odnosno u proizvodnji svile, koja je nešto lošije kvalitete ali čvršća od one izgrađene od čahura nastalih prehranom svilca dudovim (murvinim) lišćem. Kinezi su ga koristili i za izradu, odnosno rezbarenje statua i raznih ukrasnih ili uporabnih predmeta.

Prema nekim neprovjerenim saznanjima radi proizvodnje svile pajasen – jielšić sađen je na području Malog Lošinja u vrijeme Austro – ugarske vladavine, odnosno u vrijeme kada se na cijelom otoku Lošinju i Cresu, naročito između 1850. i 1860. godine uvelike poticalo sadnju duda – murve. Također je sađen na nekim terenima gdje su kiše ispirale zemlju i stvarale odrone da se to spriječi. Postoji velika vjerojatnost da se od tada proširio cijelim područjem otoka Cresa i Lošinja.

Latinsko ime roda Ailanthus potječe od indonezijske riječi ailanto (nebesko drvo ili drvo bogova) a ime vrste Altissimo od latinske riječi altus (visok). Na engleskom se jeziku naziva three of heaven, njemačkom – gotterbaum, francuskom – ailante glanduleux ili faux vernis de Chine, talijanskom – ailanto. Diljem Hrvatske se naziva bogač, rajsko stablo, kiselo drvo, božje drvo, smrdelj ili jelš.

Na našim otocima, Lošinju i Cresu naziva od mjesta do mjesta vrlo različito, što često u komunikaciji dovodi do nesporazuma pri njegovoj identifikaciji. U Puntu Križa kao i u Nerezinama naziva se jielšić a samo pojedinci ga nazivaju jelčić ili buožje darvo. Možemo pretpostaviti da je ovaj naziv nastao od talijanske riječi za dud – gelso a poveznica je da se lišće pajasena kao i lišće duda koristilo kao hrana svilcu odnosno za proizvodnju svile. U Malom Lošinju se naziva špuc, spucina (njegovo drvo stvarno ima neugodan miris pa od tuda izvedenica iz talijanske riječi spuzzare – smrdjeti), galani ili lantina (od talijanske riječi l'antenna – tanka dugačka palica na koju se privezuje jedro). U Stivanu se naziva božje drvo, u Valunu božje drvo a na Grmovu jeland.

U našoj bližjoj okolini, primjerice u zaleđu Crikvenice naziva se bajamas, jerš ili divi orih. Pošto donekle slični drvu jasena Česi su mu dali ime pajasen pa smoga u hrvatskom književnom jeziku i mi tako nazivali.

Pajasen je listopadno drvo koje vrlo brzo raste, čak i do 2 metra godišnje. Ima relativno rijetku krošnju a može doseći visinu i preko 15 metara. Kora je u mladih stabala glatka, siva ili svijetlo smeđa a kasnije postaje tamno smeđa i lagano izbrazdana s izraženim svijetlim uzdužnim prugama. Mladi su izboji debeli, svijetlo smeđe do žućkasto smeđi i na vrhu malo dlakavi. Pupovi su mu sitni, tupi, prekriveni sa dvije do četiri smečkaste, sitne dlakave ljuske.

Listovi su naizmjenično neparno perasti sa izduženim i ušiljenim listićima koji u donjem dijelu, odmah iza baze imaju žlijezdu koja ispušta karakterističan neugodan miris, pomalo nalik na mačju mokraću. Cvjetovi su jednospolni, sitni, zelenkasto žuti ili kasnije crvenkaste boje, skupljeni u duge metličaste svatove duge i do deset centimetara. Svako stablo proizvede ogroman broj sjemenki a ona veća i do 325 000, koje vrlo lako klijaju.

Razmnožava se i širi iz korijenovog sustava, odnosno tjeranjem podzemnih podanaka koji se mogu pojaviti i do dvadeset metara udaljenosti od matičnog stabla. Zanimljivo je da izlučuje kemijske spojeve koji donekle sličie onima kod oraha. Radi se o otrovu naziva ailanton kojeg ima najviše u kori i korjenu ali i u listovima te sjemenu. Ovaj otrov ima karakteristiku da sprječava rast drugih biljaka u blizini. Kod ljudi ali i kod pojedinih životinja može izazvati dermatitis ili alergijske reakcije.

Jielšić – pajasen uspijeva na gotovo svakom tlu, otporan je na sušu, zagađenje, vjetar, posolicu, ne nepadaju ga nikakvi nametnici te podnosi vrlo visoke i niske temperature, čak do – 20 c.

Zbog svog agresivnog i vrlo brzog rasta formira monokultur, smanjuje biorazličnost te ima status jedne od najinvazivnijih biljaka koje snažno potiskuju autohtonu floru. Stoga je uvršten na listu EPPO – European and Mediteranean plant protection organization sa preporukom da se pokuša što više zaustaviti njegovo širenje.

Ranije smo naveli da je jielšić – pajasen nema nikakvu vrijednost ali su mu ju naši predci ipak pronašli. Živeći na ovom krševitom otoku, okruženi sa svih strana morem, sa vrlo malo plodne zemlje, iskustveno su naučili, da bi uopće mogli opstati, u svemu što ih je okruživalo pronaći neku uporabnu vrijednost. Tako su prije proljeća sijekli dugačke, tanke i gotovo idealno ravne grane jielšića te ih koristili za „oščapat pomidori, fažol ol bižu“ – odnosno kao potpore za rajčicu, grah ili grašak. Susretali su se potom na jese sa jednim problemom. Trebalo je kolčiće odmah po berbi plodova povaditi iz zemlje jer bi se oni u vremenu od svibnja do kraja rujna ožilili i pustili korijenje. Ako bi ih ostavili u zemlji do slijedeće godine i tek tada počupali u zemlji bi uvijek ostao neki korijenčić i jielšić bi onda bilo vrlo teško „zatat“ - uništiti.

PUŽEVI – PALŽI KAKO IH SE LIBERAT

Svi ki imaju okolo kuće bokun zemje, varta, oni ki kopaju, okopuju, siju, i sajaju dobro znaju će in palži moreju udelat i koliko škode učinit. Svaki voji imet za sebe malo svuoga radića, saluate, rige ol blitve aš svoje je slaje, boje, friškeje a i ceneje nego kada se kupi. Ma za tuo imet vajua se malo i pomučit, tijendit, skopat zemju, posejat seme, zalijet, okopat, zagnjojti, travu očistiti i ko ni si sako malo blizu nijećeš imet će pobrat. Ma zis ovin posal ni finjen aš ti posajeno ol presajeno more zijet krupa, stid, baršina, vetar, najveć bura i suol. Ma ni tuo ni vas perikul aš na našu verduru će siguro prit palži i onako pomalo, kako samo oni moreju, rekli bimo „kola fjaka“ u jenu nuoč sve zgrist i pojest.

A svi ki vart imaju dobro znaju kiliko ih je i kakovih ih sve varsti ima. Velih, mualih, srednjih, pisnih kako zarno biži, zis kućicu bijelu, svetlo ol škuro kafe a i onih golih prez kućice. Samo čekaju da nan neš znikne, naraste i da se moreju zgušton najest. Po zime ih ni. Krajen otubra apena pošne bit hladneje zakriju se. Zakopaju se puol parsta – parst spod zemje i čekaju kruaj muarča ol avril za prit vanka. Sila se vuojiju zakrit i šoto kamika a ko je blizu gromača nuajdu škuju, rinu se vnutra i starpjivo čekaju da zatepli. A onda lijepo, najveć po noće, ma i po dnevju, ko je vjutro rosa ol još boje ko dažji, svi pridu vanka. Pomalo špašizaju i zis velin guštom pojedju mluada perića, saluate, rige, radića. Ma niš manje ne voje ni pera bruzemje znikne bob, biža, čič, cifešte nego pojest ono mluado Siguro da je i palž Buožji stvuor našu muku i trud imamo pravo

I će ćeš onda delat erat. Danas se na butige deštružit palži, ma sve su to zemje. Ko ti veleni tako, leto verdure, vaf zemje ih je sveto nijećeš, pojiemo i pomalo

Zavol toga je puno duperat druge stvuari, rekli stva. Parvo svega nijeće ne guštaju niš.

Okolo saluate je doića užgavice – koprive. Palž nat nazad.

Isto tako, okolo od juaj – ljuške jaja, kije va-

Va jedan plitki pijatić Palži će ju navonjat, prit na

malo zis pijatića vuaja znijet onih ki su se pijani utopili ako dažji bira će se razvodnit pa vuaja biru refat.

Na pijatić se more staviti i fundaci od kafe – talog kave pa će palži barzo uteć i našu salatupustiti na miru.

Dobro je i zijet jenu bocu od kiselih kokumari ol unu od marmeluade, poleć ju na zemju a vaf nju klast palijentu – kukuruzno brašno . Ovo je dobro aš palž lahko more puoč vaf bocu a daž nijeće palijentu zmoćit. Kada palž poije palijentu barzo krepua.

Sila je dobro okolo verdure posut lug – drveni pepeo . Palž siguro nijeće pasat prijeko luga aš je to lužina, apena slina od palža takne lug pošne ga peč i uon barzo uteće.

Koga je voja more uz vartal udelat mualu luokvu – jezerce i staviti žabe da vaf nje žive aš one sila voje jest palži.

Na jedan pijatić se more scedit i šug od naranče i malo kvuasa – narančin sok pomiješan sa kva-

nego ih se nekako provat libmore kupit svega i svačesa za veleni ki ustaju za vavek vaf za leto, prosipjemo po naše više i više pa ih onda i mi ćeš, strujemo suami sebe.

pametneje za palži deštružit bimo danas – ekološka sredškodit našen zdruavju a drugo,

bro staviti friško naberena perće prit, opeč će se i barzo tor-

posajenoga morete staviti kore jua zdrobit i rasuti okolo.

more se staviti biru – pivo . pijatić, napiti se i krepiti.

Sako

som . Palži će barzo prit na pijatić popit šuf i krepat.

Sve žene voje imet okolo kuće ruožice pa siguro imaju i begoniju – arbasardela kua dela lijepi cvijet. Vajua zijet pera od begonije, potopit ih va vodu jedan duan i onda zis tu vodu zalijet verduru pa će palži barzo uteć.

Ko va vartu imate jieža – ježa palži će siguro bit puno manje aš njega ih pijuaža jest i s vremenom će ih zatart.

Kokoše sila vole jest palži kako i konjići – skakavci, samo onda ko su nam vaf vartu moramo posajeno zagradić zis neku mrežu aš će one pojest i verduru pa nismo niš udelali.

Sve posajeno je puno boje zalevat vjutro aš će se verdura po dnevnu barzo osušit pa će palži maje hodit ko su pera suha nego ko zalijete na večer kada će pera do jutra bit mokra.

Od koristi je i večer puoć vaf vartal, zijet bateriju i pokupit palži aš oni naj voje po škuron kampanat po vartu. Ko palži imaju bijelu kućicu zante ih doma, puste ih tri četire dneva da se spurgaju vaf vreće od kumpira i onda ih skuhaite, dobri su kako mijeso od kunčiča.

Eko, ko ne verujete provuajte pa ćete vit da ćete od palži met puno manje škode, nijeće vas niš guštat a bit ćete kako se reče danas po modijernu „ekološli osvještani“.

ČE JE ČE I KAKO SE ČE ZOVE GAROFUL I GAROFULIN

Naš zajik, naš dialet, ono će mi zovemo „govorit po našu“, siguro je neš najvredneje će smo reditali od naših sturarih. Naše besede na najboji muod špijeguju i govore će smo mi, ki smo mi i s kuda smo. Bil bi veli grijeh da nan se dialet zatare i zavol toga ga moramo tijendit, govorit, pisat po našu i udelat sve će znuamo i moremo da ovako kako i mi danas budu govorili i oni ki će prit pokle nas. Almeno mualu pomoć da tako bude more udelat i naš „Puntarski fuoj“ i ponajveć zavol toga smo već više puti do sada pisali od neke besedei provali špjegat – će je će i kako se će zove.

Uof put su nan namisal prišle dvije besede – garoful i garofulin. Sila sumijaju, koren in je isti ma one jena zis drugu ni maju baš niš.

Garoful je ruožica, harvuaski se zove karanfil. Tuo je jena od najlefčih ruožic i more ju se vit deboto vaf sakon vrtu. More imet veše koluri, bijeli, žalti, čavjeni, svetleji ol škureji, a neki su i naštarcani. Kada ga se presuadi šubito se lati, more durat više godišć, ne puači mu vetar, suol, stid i nijeće se jat po zime. Okuri mu samo malo zemje i vode. Kada se jenu mualu kiticu garofula klade vaf zemju barzo pusti žilu.

Vojile su ga naše bižinone i none. Va sve njihove mižijerije i uz vas posal ki ih je čekal saki buožji duan imele su vavek na dvoru garoful posajen almeno vaf neku žbužuanu latu od petroja, stuaru teću kua se više ni mogla duperat za kuhat al vaf stuari puknuti luončić za palentu ki je bil od gize. Mlaji će reć zuač su ovu lijepu ruožicu kladale vaf tako gardi vuaži, ma vajua znat da onda vuaži i vuažići za ruožice ni bilo nanke za kupit a da ih je i bilo, ni bilo šoldi. Koliko got su teško živele, mučile se, silnu dijec gojile, delale vas duan prez fermar, vavek su imele almeno malo vremena za na dvoru imet ruožice, nekoliko garofuli, lunzuar i romaniju. Vojile su i tijendile svoje ruožice a od none a pokle i od matere sen više puti čul da zis garofuluon vajua govorit, reć mu lijepu besedu, kantat mu pa će uon tu jubav siguro tornat. Lijepo ruast, krešit i cvast.

Tako je garuoful dobil svoje ime, mi ki nimamo vele skule od zajika ne moremo špjegat, ne moremo prit do toga ki je jušti koren ove besede ma moremo reć da koren ki sumijua na garoful imaju besede gar-

gaše, garina, garje, garmuaj ol Garmožaj. Ma beseda garoful najveć sumijua beseda garufolin.

A će je garofulin, na parvu bi šlovek rek al da je tuo muali garoful, garofulić, ma ni i nima baš niš zis ruožicu kua se zove garoful.

Garofulin je

kako jena muala kvadruata rivica a na sred je bita od železa. Jedan dijel garofulina je pod muore a drugi uzguor muora. Na njemu su skaline da se more lagje od kaića prit gore i ni viježen (kako riva ol mul) zis krajen. Udelan je da se vaf neke vale ol valice bruod more vezat. Samo vaf našem puortu na Ulu moremo vit četire garofulini. Lijepi, bijeli, udelani odvelih bloki kamika kih su skjipali škarpelini. Imaju više od stuo godišć a kako da su fčijera udelani. Pametiju oni i muoga bižinona a udelani su kako Buoh zapovijeda. Bit će onde i kada nas ne bude, pametit će oni i moju hćijer, vnuku i njevinu dijec. Udelala ih je Auštija i sve će su oni udelali udelano je da će više durua.

Garofulini su udelani po valah ol vaf puortu kade je bilo više trafika, kako će je porat na Ulu. Bila su to mesta kade se namore nosila posečena čarnika – faši i živo japno kuo se po Punte delalo vaf silnih japnencih. Garifolini su bili od vele pomoći i koristi za brodi vezat, armižat, najveć in kvarta, kada su se darva karcala. A seklo se čuda faši, mi Puntari najboje znuamo da je Punta živela od čarnike, kua se sekla od otubra do avrila a onda se je drugih šijest meseci posečeno darvo na tovaru ol konju gonilo namore, na get, kade je bruod mogal prit. Deboto svo posečeno darvo vozilo se vaf Neci. Svo staklo kuo se je delalo vaf Muranu udelano je mej dvije gvijere od naše čarnike. Puol Neci se po zime teplilo zis našin darvuon. Garofulini su bili ono će bi mi danas rekli lučka infrastruktura.. Austrija je delala lantijerne, rive i garofulini. Kapili su će je muore, kako je živet na škoju i će okuri da juden bude almeno malo boje i lagje.

Danas se na garofulini više ne viježu brodi ki voze darva nego uz njih koštaju jahte i gliseri a na njin se turisti kako kuščeri topliju na suncu a neki hite tunjicu za latit koga fruatra, špuara ol pijergicu.

Sada na finjitku, ufamo se da smo špijegali će je garoful a će garofulin, kako ove besede sumijaju a baš niš nimaju jena siz drugu i da će ove dvije besede sada znat i zapametit i oni ki za njih do sada nisu čuli.

PUNTARSKÉ RICETE

SKROB

Parvo vajua klast kuhat ulita, dvua kumpira, jenu karotu, dvua zarna luka i malo posolit. Vaf tuo se klade suho mijeso od prasca ol jeno suho lijebro od juanca.

Kuha se jenu uru ako smo klali mluadoga juanca onda malo manje. Kada je kuhano zname se ulita a drugo vajua precedit na cedilu. Kumpir i karotu živo žgnjavit i onda tornat vaf juhu. Provat ko je dosta sluano i zakuhat. Kada zakuha klast žutu muku za palijentu i još kuhat dokle juha ne bude maša gusta.

Eko, ovo je riceta za udelat skrob.

Jelica Biondić

NADENJENO ULITO

Za udelat nadenjeno ulito nan okuri:

- ulito od prasca ol ofce
- muka, cukar i suol
- narezane suhe smokve
- malo suhoga gruoza
- loja narezanoga na muali bukunići
- dvua vanilina i ostarženu naruanžu

Vaf malo vode zamutit muku i onda stavit svi drugi igredijenti. Pašta mora bit dosta rijetka. Kada je sve ovo prunto pošnemo palnit ulito zis zlicu. Napalnimo ga napol a nesmiye bit živo palno aš bi puklo kada se kuha. Prija nego ga kledemo kuhat moramo ga zbost zis šćikadenton. Klademo ga kuhat kada voda zavre i kuha se cirka tri kvuarti ol uru vremena, dipijendi koliko su ulita debela.

Darinka Badurina Magazin

ĆIFELETI

Skuhamo tri kumpira zis koru. Kada su kuhani ogulimo koru, štrukuamo ih na štrukapatate i pustimo da se kumpiri malo jacaju. Onda malo posolimo, klademo malo cukara i bura, jeno cijelo juaje i jenu vaniliju. Muke klademo koliko nas pita, toliko da moremo razvajat i udelat tuondi kolutići.

Kada smo zotin prunti, vaf curu klademo dosta ula da nan tijesto plava. Kada je ule teplo pošnemo frigat i frigamo dokle ne požuteju. Kada su frigani pocukaruamo ih zis grezin cukaron.

Darinka Badurina Magazin

NARODNI IZREKE DA SE NAŠ ZAJIK NE ZATARE

Jedna od temeljnih zadaća svih nas u Zavičajnom društvu „Puntari“ je sačuvanje našeg autohtonog narodnog izričaja, našeg dijelakta. Protokom vremena, iseljavanjem iz sela diljem svijeta te sveopćom globalizacijom dešava se da se puntarskim dijalektom služi sve manje Puntara, te se on potpuno gubi i nestaje. Taj proces traje već godinama i teško se može zaustaviti a karakterističan je za sve dijalekte i male jezike diljem svijeta. Međutim, uvijek se može nešto učiniti. Valja se potruditi i sačuvati za naredna pokoljenja naš jezik, način izražavanja, pa tako i brojne izreke koje je naš živalj koristio u svakodnevnoj komunikaciji. Jezik je živo biće, stalno se s vremenom polako mijenja, nadopunjava, dograđuje. Naši su predci da bi nešto pobliže pojasnili ili učinili svakom razumljivijim često koristili brojne izreke. One su naoko mogle biti priproste, preoštre, surove pa čak i vulgarne ali su u potpunosti vrlo jasno i svakom shvatljivo objašnjavale tko je kakav, kako se nešto radi, što se zbilo ili zašto se nešto dogodilo. Stoga ovom prigodom donosim neke od izreka koje i danas mogu biti vrlo životne a s druge strane vrlo zorno govore o životu naših predaka. Istovremeno u njima ćemo naći mnoge riječi – „naše besede“, koje smo zaboravili i na taj način ih spasiti od zaborava. Ovako zapisane i tiskane ostati će zauvijek sačuvane.

DELAT NA SUAGDUAN I BLUAGDAN - „delat“ – raditi, „suagduan“ – radni dan, „bluagdan“ – neradni dan, praznik, nedjelja. Izreka se koristila za marljivu i radišnu osobu koja je puno i teško radila kao i za osobu koja je pretjerivala radeći na dane blagdana.

BAUL ŠAL – KASUN TORNIAL - „baul! Je nešto manji sanduk od „kasuna“. Obično su bili drveni ili kartonski ojačani limom. Njih su obično naši iseljenici, povratnici iz SAD-a slali svojim kućama ili donosili po povratku. Ova se izreka koristila za onoga tko je u Ameriku otišao siromašan a vratio se bez ičega ili se po mišljenju govornika vratio glupiji nego što je bio kad je otišao.

ŽVIJELTI KAKO ZIJEC - „žvijelto“ – brzo, „zijec“. Koristilo se za opis osobe koja se brzo kreće, trči, žuri ili vrlo brzo obavlja neki posao.

MOKAR KAKO KOBUDNICA - reklo bi se nekom tko se jako smočio na kiši ili za nevremena za na barci aludirajući na sušenu hobotnicu koja se navečer, prije pripremanja za kuhanje, umakala u lonac pun vode da omekša.

NI ZVUON ZA PRASCA - „zvuon“ – zvono, „prasad“ – svinja. Izreka se koristila da bi se opisala osoba koja se pravi važna te se predstavlja pametnija, sposobnija ili bogatija nego što u stvari je, kao i za nekoga tko nije dostojan nekoga ili nečega.

VIŠ GA KI JE – KAKO MIŠ OPARENI - u slobodnom prijevodu ova bi izreka glasila – „Pogledaj ga, izgleda kao miš koji je preliveo kipućom vodom“. Ishodište ove izreke može se pronaći u stvarnoj situaciji jer se miš uhvaćen u mišolovku znao prelive kipućom vodom i tako usmrtniti. Ova izreka opisuje osobu koja je zbunjena dekoncentrirana i dezorjentirana.

TRIŠĆEN KAKO ZDUOLNJA ŽARNA – „trišćen“ – lijen, „zduolnja žarna“ – donji mlinski kamen na žrvnju. Izreka koja vrlo zorno opisuje osobu koju nije volja raditi, odnosno lijenu osobu jer ju se uspoređuje s donjim mlinskim kamenom koji je uvijek nepomičan za razliku od gornjih koji se uvijek kreće, odnosno vrti.

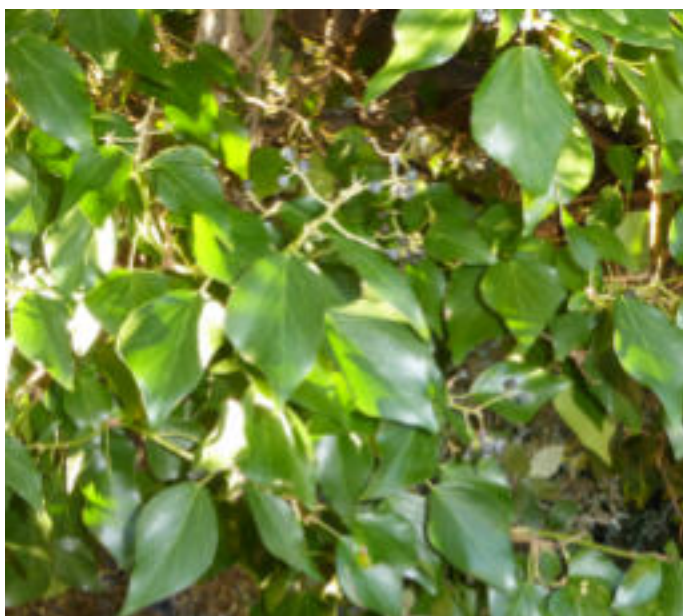
BLUAGO NEOSTRIŽENO - „bluago“ – izraz za stoku, poglavito ovcu, „neostriženo“ – ovca koja nije ošišana. Izreka za zapuštenog, neurednog ili bezobraznog, pomalo divljeg čovjeka, ili osobu koja je sklona nepodopštinama.

ZELIJEN KAKO BARŠIJUAN - „zelijen“ – zelen, „baršijuan“ – bršljan. Izraz za neku osobu, obično bolesnu ili neiskusnu kao i za neki predmet izrazito zelene boje koja je karakteristična za list vazdazelenog bršljana.

ŠAL JE NA BEVUANDU - „bevuanda“ – vino razvodnjeno vodom. Izraz za osobu koja po svom ponašanju nije onakva kakva je bila ranije, koja je senilna, zaboravljiva ili stalno griješi uspoređujući tu osobu s vinom koje to više nije ako se razvodni.

BANDIGULUA KAKO PIJANA KOKOŠ - „bandigulat“ – kretati se ili lutati bez cilja. Podrugljiv izraz za osobu koja primjerice pripita nekontrolirano hoda ili za dokonu osobu koja luta selom gubeći vrijeme ne radeći ništa.

BEDAST KAKO TAK - „tak“ – postolje od tvrdog drva na kojem se primjerice maršanom može sijeći tanje grane, šiljiti kolce ili tranžirati meso. Ova se izreka koristila želeći opisati kako je netko neobrazovan ili glup uspoređujući njegovu inteligenciju s komadom drva.

UON JE BERITE POMEŠUAL - „berita“ – kapa, „pomešat“ – pomješati. Ova se izreka koristila da bi se opisala osoba koja ne iznosi činjenice, nešto pogrešno tumači ili govori neistinu.

HODIT DAKUORDO KAKO PAS I MAŠKA - „dakuordo“ slagati se, „maška“ – mačka. Izreka koja se koristila za osobe koje se stalno sukobljavaju i u ničemu se ne mogu složiti ili dogovoriti, uspoređujući ih s psom i mačkom za koje je znano da se nikako ne slažu.

ČE SE SVE MORE DOGODIT KADA SE JUDI NE KAPE

TAROKAT

Va Punte je za vrijeme Tualije jeno vrijeme bil pop Marino Sangaletti. Kada je prišal vaf Puntu ni znual ni besedu harvuaski a kako su Puntari mej sobu govorili samo po našu uon baš niš ni kapil. Jedan je duan u njega prišal jedan stuari Puntar i rekal mu da bi se spovedel aš da je neš zgrešil. Pop ga je pitual da mu reče če je to zrešil a uon mu je odgovoril: „ Sen tarokual“. Pop ni kapil če bi tuo moglo bit a nekako mu se je zaparelo da bi tuo mogal bit neki svijeti koga je Puntar beštimal, forši San Tarokio ol svijeta Santa Tarokija. Šal je doma vaf popovu kuću, ziel libar vaf kuon su bili zapišeni svi svijeti i sveteice. Iskual je i iskual, pasual vas libar ma svijetoga zis takovin imenuon ni mogal nuać.

Onda je promisled da bi tuo forši mogal biti neki svijeti ki se tako zove na harvuaski pa je šal pitat ancijuana da mu pomore i reče ki bi tuo mogal bit. Kada je ancijuan čul če ga pop pita vaf sebe se je nas-mel i da popa ne bi uvredil, šerijo mu je špijegual da tuo ni niki svijeti nego da je tuo beseda po našu i da za tu besedu Talijani reku diffamare ol sparlare (hrvatski – ogovarati). Ancijuan ovo nikako ni mogal daržat zuase i malčat pa je tuo rekal svoje žene a žena kako žena povedela susede. Ni pasalo čuda vremena i svi su se po selu slatko smijeli a više je od njih svaki put kada bi se šli spovijeć z guštom popu govorili da su tarokali.

KUKURIKU ZA OBED

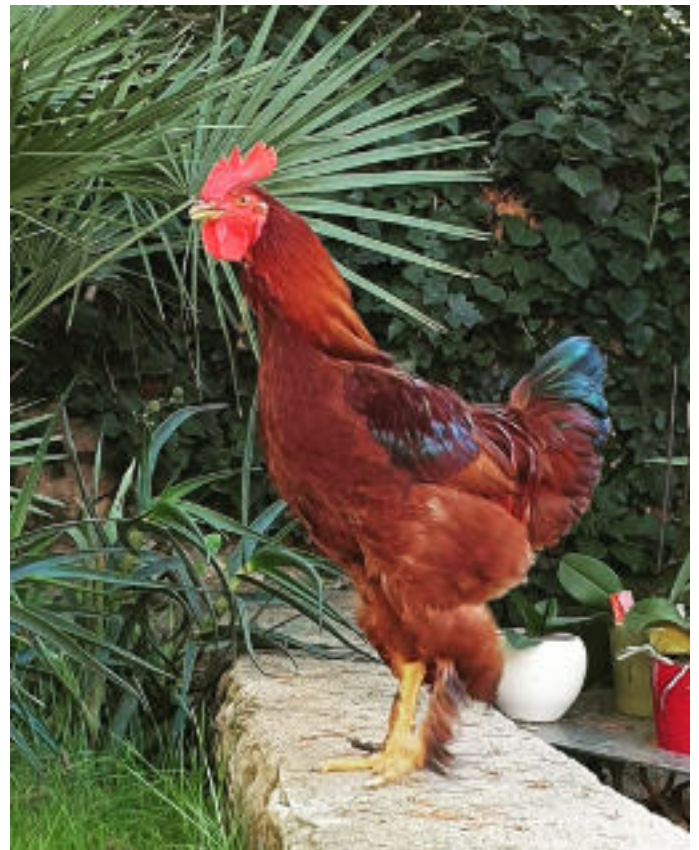
Na Varošu je mej parvu i drugu gvieru živijel jedan naš Puntar ki se je pomalo vojil delat vit i bit dobar zis financijeri ki su vaf tuo vrijeme bili vaf Punte. Jedan duan je blizu njegove kuće po putu hodil jedan financijer, šupijerbi, vaf moture. Uon je pretekal zis dvuora na put, šal do financijera i veselo ga pozdravil govoreć mu: „Bon jorno sinjor financijer, venite da noj a pranco, gavemo kukuriku“ (Dobar dan gospodine, dođite k nama na ručak, imamo kukuriku).

Siromah se pretijendil da znua govorit tal-ijuanski ma se ni mogal domislet, ol forši ni nanke znual, kako Talijani reku za peteha (pijevac – tal. Gallo), pa mu je parvo namisal prišlo da peteh dela kukuriku i tako mu je špijegual če imaju za obed.

KI VE SE NADIJAVA

Na Parhuavcu je za vrijeme Tualije jedan Puntar, kako bravuar delal za gospodara Moisa. Tijendil je ovce, delal sir, dvizal gromače, sekal i tijendil kampanju. Moise je bil zis Cresa i sako malo bi bil prišal, prez da se bravuar juavi, na Parhavac vižitat i vit če i kako bravuar dela i kontrolat da ga ne bi prevaril.

I tako se je jeno jutro Moise improvižo prežentual na Parhuavcu. Naš se je bravuar jušto bil stual i prišual na dvuor. Začudil se je kada je videl gospodara aš ni misled da će prit tako zaruan. Šubito ga je na vas gluas pozdravil : „Bon jorno sinjor Moise“ , malo fermual i rekal .“Ma ki ve še nadijava“. Rekal je nadijava aš ni znual reć kako se talijuanski reče nuadjat se (nadati se), ol mu ni mogla prit namisal talijuan-ska beseda – sperare.

MA CHE LA VIVE

U centru Punte Križa, nasuprot današnje gostione i trgovine, u kući pokojnog Nina Zorovića, u vrijeme talijanske vladavine bila je seoska gostiona. Vodila ju je postarija žena Katara – Katarina Milušić (Fruatrova). Bila je znana po svom hrvatstvu i počesto je dolazila u sukub s predstavnicima talijanske vlasti. Da bi ju maltretirali i ponizili jednom su je zgodom natjerali da ispred crkve, pred okupljenim mnoštvom više „Viva Italia“, što je ona uporno izbjegavala i u biti nikada nije izgovorila. Dugo se u selu pričavalo kako je umjesto da to kaže nakon poduzetog prisiljavanja jednom samo potihom prozborila: „Ma che la vive“ – (ma neka živi).

Na blagdane su talijanske vlasti tjerale mještane da izvjesu na svoje kuće talijansku zastavu čemu se ona dugo odupirala. Kada to više nije mogla izbjeći, na prvom je katu svoje kuće na prozor ipak izvjesila talijansku zastavu ali je drveni držak zastave umočila u noćnu posudu punu izmeta.

Puntari su se dugo nakon toga smijali kako se „bandijera močila vaf varčine palne govan“.

KI JE NAŠ NAJVEĆI NEPRIJATELJ

Šubito pokle druge gvijere svako malo bi bil neki od nove vluasti prišal vaf selo daržat neka „predavanja“, organizat nekin „sastanak“. Svega su juden govorili – kako će bit boje, kako više neće bit poreza, kako će svi bit isti, kako neće bit bogatih i siromasi, Svi su morali prit na skulu i habat će in govore.

I tako je jenu nedeju prišual jedan oficir vaf monture govorit kako „neprijatelj nikada ne spava“. Parvo svega, nikoga ni bilo nanke malo voja puoč na skulu, onde sedet, gubit vrijeme mesto igrat na kuartel na moru vaf oštarije. Ma ni bilo druge, moralo se poč i habat će govori. Svi su se poseli a uon je kako pop na oltaru govoril i govoril, nikada fina. Neš su kapili ma više od puol ne. A kako ćeš kapit će je to „vanjski i unutarnji neprijatelj“. Neki su habali, neki gijedali skruoz punijestre, neki munili a jedan je zaspal i zahropil. Kada je oficir, šerio, palni sebe, kuntenat kako je juden sve lijepo špijegual, finil predikat, pogijedal je po šale i pitual: „dobro, sada vi meni odgovorite tko zna reći tko je naš najveći neprijatelj?“ Niki ni bil nanke malo od vuoje za odgovorit. Svi su malčali, gedali vaf tloh i čekali da ovo čine će barže fini. Najedanput je Osip dvigal ruku stual se nanoge i šerijo rekal : „Bura, bura je naš najveći neprijatelj“. Puol judi je vaf šale kuntijento motizalo zis gluavu dakuordi da je to pruava istina a puol ih se je z gušton smjielo. Oficir na tuo ni rekal ni besedu, pokupil se je, šal ća i više nikada ni tornual držat predavanja a judi su kuntijenti da je sve finalmente finilo barzo šli do oštarije, naručili kvartin vina, zieli kuartel i hitili briškulu i trešetu. Igrajuć, sako malo bi neki zablel „bura, bura“ i svi su se od sarca z gušton smeli.

STOTI ROĐENDAN VERE BRACCO

Našoj dugogodišnjoj suradnici, dragoj gospođi Veri Bonich - Bracco, u ime uredništva i svih njenih puntara, od srca čestitamo stoti rođendan uz želju da ju i nadalje služi zdravlje te da se i dalje vidimo na Ivanju u Puntinu.

AGUŠT

Paše već ni, zgorela je trava
do dna je z lokve, šparila voda
Po ograjicah ofce od jutra bleju
ležiju po cenu juanci zovu
Ne fermuju kantat žajni čarčaci
badaju badnji, komari, usenci
Puknjote su po tegu, kako parst debele
nagrišpala se maslina na guorkule vele
Moreš već v usta zarno gruožja klast
a vode ni, voda ne misli past
Vaf naših guštijernjah vode više ni
a pruazni kotlić po dnu im bati
Prišlo je vrijeme za smokve sušit
i v batalugah vodu bluagu nosit
Če vo je judi, kada će dažjit?
kada će nevijera i nalevica prit?
Po Vele Gospoje dvije, tri kapi padu
dobro da je i tuo, judi reku
Aš bil bi miruakul i Buožja mana
da je agušta mokro, da daž pada
Vajua se zis svin ovu štajun kuntentat
ko na škoju misliš živet i ustat

Ljubo Galjanić

RIBARIJA

Muore nas je od vavek hranilo
čuda se je ribe vaf njemu ulovilo
Velo je i bogato more naše
moreš ribovat na popone, tunju i varše
Provat na peškafondo ol parangual
i puoć na brankarelu ol ferual
A kih je sve varsti vaf muoru
ne more se ni nabrojtit
Ki bi to mogal napamet izgovorit
Ma z našega škoja sako dete more reć
Vaf muoru su:
arbun, šarun, tun i gavun
šparić, knezić, škarpoć i glavoć
kovuać, markuać, kuonj i ruanj
mujela, angujela, sipa i lepa
fruatar, kuantar, tarljica i jiglica
pa dofin bambuja i vela hobotuja
Va moru je ribe svih Buožjih varsti
ma lati ih uon ki doma ne leži
uon ki ni trišćen i nanogah ne spi.

Ljubo Galjanić

MAJA MESECA

Maja vaf Punte,
lijepo je nekad
zaruan se zbudit,
i kraj muora jir učinit.

Hodeć pomalo,
a malo se i feramat,
za sve dobro vižitat.

Zora, ftići, trava i rosa,
priroda se budi,
ruožice i baniestra
sve lijepo vonja.

Čisto i bistro muodro muore,
kako da je od stakla,
ta silna voda.

Tišinu prekine zvuk od motora.
Neki kaić z Ula se molua,
muore puara,
šiju pušća,
mareta se vuaja.

Na poštu arivua,
nasred muora,
ribu peškua.

A ja, na muliću,
smiron sedin,
i z udicu ribice lovin.

Kada je već visoko na nebu,
sunce se dviglo,
prišlo je vrijeme,
da i ja dvignen sidro.

Hodeć na gore
arivala sen do sela,
i tako jedan duan maja
pasala vesela.

Marući Toić Badurina

SPOMENMO SE NAŠIH DRUGAIIH KI VIŠE NISU S NAMI

Josip - Osip Toić r.1932.
Zlatko Matušan r.1948.
Vera Lovrić - časna Pia Imelda r.1924.
Ivan Lekić r.1925.
Lina Badurina r. Lekić r.1927.
Marijan Tijanić r.1947.
Srebrenka Badurina r. Bukojević r.1944.
Marija Plešić r. Muškardin r.1920.
Elzi Plešić r. Kučić r.1939.
Milo Plešić r.1961.
Elisabetta - Lizeta Mavrović r. Badurina r.1935

Puntarski fuoj su potpomogli:

Grad Mali Lošinj
Turistička zajednica grada Malog Lošinja
Leo-commerce d.o.o. Rijeka
Restoran "Pogana"
Margaret Mandić, Edita Desanti, Vera Brako

Sve naše cijenjene čitatelje pozivamo da svojim prilogom potpomognu slijedeće izdanje "Puntarskog foja". Vaš prilog možete uplatiti Zavičajnom društvu "Puntari" M. Lošinj IBAN: HR622402020061100410077 uz naznaku - za "Puntarski fuoj".

Godišnju članarinu također možete uplatiti na Zavičajnom društvu "Puntari" M. Lošinj IBAN: HR622402020061100410077 uz naznaku - "godišnja članarina" ili tajnici društva Ingrid Lekić.

Pozivamo Vas da se sukladno mogućnostima uključite u akciju prikupljanja neophodnih financijskih sredstava za obnovu gospodarsko-ladanjskog kompleksa i crkvice Sv.Antona na Parhavcu pored Punte Križa. Sredstva možete uplatiti na Zavičajnom društvu "Puntari" M. Lošinj IBAN: HR622402020061100410077 uz naznaku - za "obnovu crkvice Sv.Antona".

Zavičajno društvo "Puntari" i uredništvo "Puntarskog foja" Vam se unaprijed zahvaljuju.

UREĐENA PRISTUPNA CESTA DO GROBLJA

Ujutro 5.ožujka ove godine, članovi Zavičajnog društva uz potporu Mjesnog odbora okupili su se na Funtuani, pored cisterne. Bio je prohladan, vjetrovit dan uz jaku buru. Nije to spriječilo sve one koji su htjeli dati svoj obol da prilaz od glavne ceste do našeg groblja uredimo i očistimo od zaraslog raslinja. Opremljeni motornim pilama i škarama a ponajviše motivirani željom i voljom raskrčen je pojas uz obje strane puta te sve raslinje zapaljeno uz vodotok a potom i tri velike lomače ugašene vodom iz njega.

Usput je popravljen i dio grobmače na parkinguz uz groblje koja se odronjava zbog prolaza divljači. Nakon radne akcije osvježili smo se pićem, marendali, popričali te zadovoljni što smo učinili nešto korisno, dogovorili slijedeće aktivnosti s ciljem da nam selo bude urednije.

KRETANJE BROJA STANOVNIKA PUNTE KRIŽA U RAZDOBLJU OD 1859. DO 2021.GODINE

Nakon objave službenih brojki posljednjeg popisa stanovništva u Republici Hrvatskoj, objavljenog 2021.godine, potvrđene su slutnje da nas je u Hrvatskoj sve manje. Tužna hrvatska demografska slika ne razlikuje se mnogo ni na području naše Primorsko-goranske Županije kao ni za naš Grad Mali Lošinj, koji je od 2011. do 2021.godine pao sa 8.116 na 7.565 stanovnika, dakle za čak 551 osobu, što čini minus od 6,8%. Ohrabruju podaci da se ipak u tri naselja našeg Grada povećao broj stanovnika. Tako su Nerezine u posljednjih 10 godina narasle sa 353 na 395 stanovnika (+ 11,9%), Ilovik sa 85 na 109 (+28,2%) i Čunski sa 165 na 197 (+19,4%).

U svim ostalim naseljima koja administrativno pripadaju Gradu Malom Lošinju (Mali Lošinj, Veli Lošinj, Susak, Sveti Jakov, Unije, Belej, Ustrine i Punta Križa) došlo je do pada broja stanovnika.

Punta Križa je u posljednjih 10 godina sa 63 pala na 47 stanovnika, dakle, izgubila je 16 žitelja, što čini pad od 25,4%. Na području Grada Malog Lošinja više od Punte Križa izgubile su samo Unije (27,3%) a Belej 23,6%, što je nešto malo manje od Punte Križa. Manji broj stanovnika od Punte Križa imaju samo Belej (42) i Ustrine (20).

PUNTA KRIŽA – KRETANJE STANOVNIKA

GODINA	BROJ
1857	154
1869	155
1880	158
1890	232
1900	227
1910	225
1921	196
1931	212
1948	238
1953	187
1961	194
1971	102
1981	69
1991	81
2001	61
2011	63
2021	47

Kada pomnije pogledamo priloženu tablicu kretanja stanovnika za Puntu Križa uočavamo da je od 1859.godine, kada su Austrougarske vlasti provele prvi popis stanovništva, do 1910.broj stanovnika postupno lagano rastao. U vrijeme talijanske vladavine je nešto pao. Godine 1948.u vrijeme jugoslavenske vladavine broj stanovnika je doživio svoj maksimum od 238 žitelja, da bi od tada pa do 1991.godine stalno padao. Od samostalnosti Hrvatske do sada broj žitelja se u Puntu Križa konstantno smanjivao i danas je na najnižim granama.

I što nakon ovoga reći?, možemo se samo ufati da će se ovaj negativan trend koji traje od 1948.godine u budućnosti ublažiti ili barem zaustaviti. Da bi se to uspjelo nužno je veću pozornost i napore usmjeriti ka stvaranju uvjeta da se u malim mjestima može živjeti a da bi tako bilo neophodne su demografske mjere s državne, županijske i lokalne razine, odnosno radna mjesta, bolja prometna povezanost i razne olakšice koje bi zadržale mlade obitelji. U protivnom selo će izumrijeti.

PROLJETNE RADNE AKCIJE NA BUŠUANSKOJ

Ovoga smo ožujka tri sunčane subote proveli u proljetnim radnim akcijama u organizaciji našeg Zavičajnog društva i Mjesnog odbora Punta Križa. Prve smo radne subote očistili put prema groblju, o čemu možete čitati u ovom broju Fuoja, dok smo dvije radne akcije posvetili seoskoj lokvi Bušuanskoj.

Raskršili smo zarastao put oko lokve i očistili put prema selu, a naši članovi koji su vješti u slaganju kamena i znaju gromačat, podigli su gromaču koju su srušile životinje. Radi duge suše, razina vode u lokvi tih je dana bila posebno niska, što nam je olakšalo da iz lokve izvučemo palo granje. Života u našoj lokvi ima i dalje, posebno malih slatkovodnih riba gambuzija, učinkovitih u borbi protiv komaraca.

Našoj su se radnoj akciji pridružili i članovi lovačkog društva „Halmac“, kojima zahvaljujemo na pomoći, druženju i pripremi zajedničkog ručka.

